

Omgevingsvisie 2040 Zaanstad Deel 2 - Uitvoeringsparagraaf

5 Van visie naar uitvoering

In de Omgevingsvisie is de ruimtelijke koers voor Zaanstad neergelegd. Deze vormt de basis voor een gemeente waar het nu en later goed leven, wonen, werken en recreëren is. Om daar te komen zijn principes en sleutels benoemd. Hiermee willen we de grootse opgaven voor de komende decennia realiseren. De principes zijn in het hoofdstuk hiervoor beschreven. In deze paragraaf komen de concrete ruimtelijke ingrepen, de zogenaamde sleutels, aan bod. Daarna volgt een beschrijving van het vervolgproces na de vaststelling van de Omgevingsvisie.

Ook geven we een indicatie van de volgorde van de grote ruimtelijke ingrepen. We geven daarbij een doorkijkje hoe de gemeente samen met partners en bewoners de geschetste visie denkt te realiseren. Als laatste verwijzen we naar de manier waarop de beleidscyclus en het instrumentarium werkt onder de nieuwe Omgevingswet.

Wat wordt onze aanpak?

De instrumenten die de gemeente in handen heeft zijn programma's, omgevingsplannen en omgevingsvergunningen. Vanuit wettelijk kader is het nodig om een *Uitvoeringsprogramma* vast te stellen. Dat is vormvrij. In deze uitvoeringsparagraaf beschrijven we het vervolgproces dat na de vaststelling van de Omgevingsvisie gaat lopen: Wat wordt onze aanpak?

We geven hier de contouren die behulpzaam zijn om de brug naar de uitvoering te slaan. Omdat er vele afhankelijkheden en onzekerheden zijn, leggen we hier niet uitgekende projectvoorstellen of financiële strategieën neer. Of de impact van technische ontwikkelingen in de Energietransitie. Of beslissingen van het Rijk over het al dan niet doortrekken van de A8. Deze externe factoren hebben grote invloed op zowel wát we gaan doen als hóe we dat gaan doen.

Korte termijn

We hebben nu al een aanzienlijke werkvoorraad, mede door eerdere steun van Rijk en Provincie. Deze is er zowel voor de publieke zaak (zoals infrastructuur) als voor de private zaak (zoals verduurzamingsgelden). De huidige werkvoorraad zal in elk geval de komende bestuursperiode dominant zijn. Het is daarbij belangrijk om de eerder genoemde principes te vervlechten in deze werkvoorraad. Juist dán heeft de Omgevingsvisie een sturende werking – ook al voor de korte termijn.

Bouwstenen aanpak

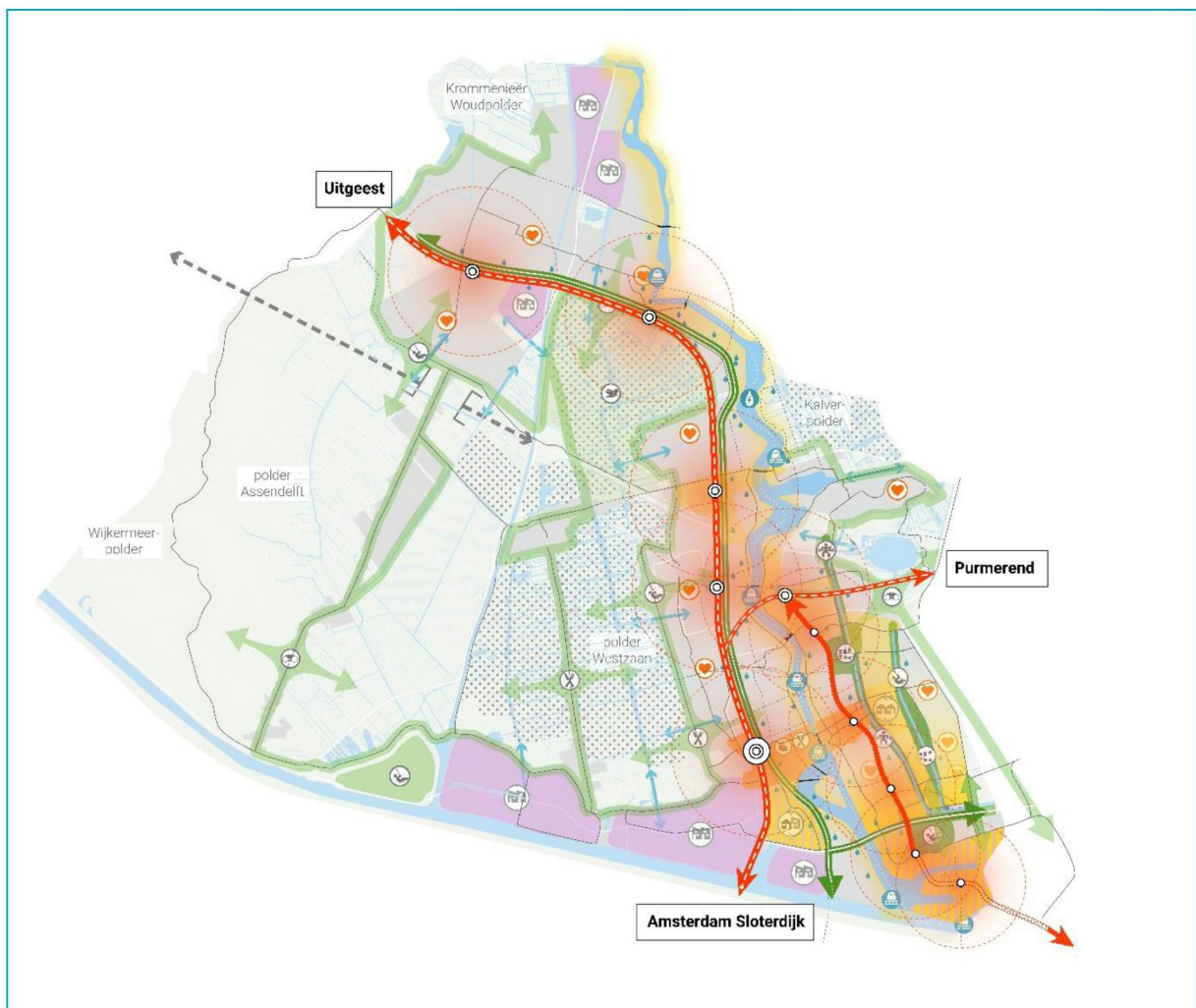
Bij de uitwerking van de Omgevingsvisie houden we rekening met onze eigen slagkracht en die van onze maatschappelijke partners. In deze uitvoeringsparagraaf reiken we daarom een aantal bouwstenen aan. Denk aan de volgorde van de ingrepen, de samenwerking met partners in de gemeente en andere overheden. Maar ook de financiering van de plannen naast de voortgangsbewaking en sturing op dit geheel. We hebben daarbij oog voor de impact die alle ontwikkelingen hebben op de huidige bewoners. We vinden het belangrijk om op een verantwoorde manier van het 'hier en nu' naar de beoogde situatie in de toekomst te komen.

5.1 Sleutels voor de toekomst van Zaanstad

NB: De sleutels hebben een redactionele slag ondergaan, waardoor tekstonderdelen verwijderd, verplaatst of aangepast zijn. De wijzigingen die gedaan zijn n.a.v. van opmerkingen in de staven en/of die inhoudelijk van belang zijn, zijn in rood geschreven.

Sleutels geven de contouren van strategische ruimtelijke ingrepen waarmee concreet een verbeterslag voor de gemeente wordt gerealiseerd. Het gaat daarbij om een zone, specifieke gebieden waarin het werken aan de zes strategische opgaven voor de hele gemeente ruimtelijk concreter wordt, zoals de Thorbeckezone en de grenszones rondom Zaans Buiten. En concreter afgebakende projecten, zoals de Stations/Knooppuntontwikkeling Zaanse Schans en de HOV ZaanIJ in de Wibautas (zie overzichtskaart van alle sleutels).

Deze sleutels zijn niet allemaal nieuw. Deels gaat het om al lopende projecten of gebiedsprogramma's, die van cruciaal belang zijn voor de gemeente en waarvan de betekenis in de Omgevingsvisie bestendigd worden. Deels zijn er sleutels met nieuwe ontwikkelingen, die vanuit een geconstateerde urgentie in de Omgevingsvisie geagendeerd worden om opgepakt te worden.

Totaaloverzicht van de Zaanse sleutels

Radardiagram

Bij elke sleutel staat beschreven hoe deze via de principes bijdraagt aan de zes strategische opgaven. Een expertpanel heeft per sleutel ook een inschatting gemaakt van het effect van de sleutel op deze Zaanse opgaven. Daarvoor hebben ze gekeken naar de huidige situatie en de verwachte bijdrage van de sleutel aan de hele gemeente in 2040. Dit is verbeeld in een radardiagram. De blauwe lijn in het radardiagram geeft de huidige situatie weer. De oranje lijn de bijdrage aan de hele gemeente in 2040. Beide lijnen zijn een inschatting op basis van expertise, niet op basis van cijfers.

5.1.1 Sleutel 1 - Zaan als levenslijn

Sleutel 1 - Zaan als levenslijn

Situatie

De Zaan is de ruggengraat van de Zaanstreek, de verbinder tussen noord en zuid en tussen verleden, heden en toekomst. De Zaan en directe omgeving was de plek waar veel van het openbare leven zich afspeelde en werd de plek waar veel economie en bedrijvigheid zich ontwikkelde. In de loop der tijd is de Zaan ogenschijnlijk een minder functionele plek geworden, omdat die op veel plekken uit beeld verdween.

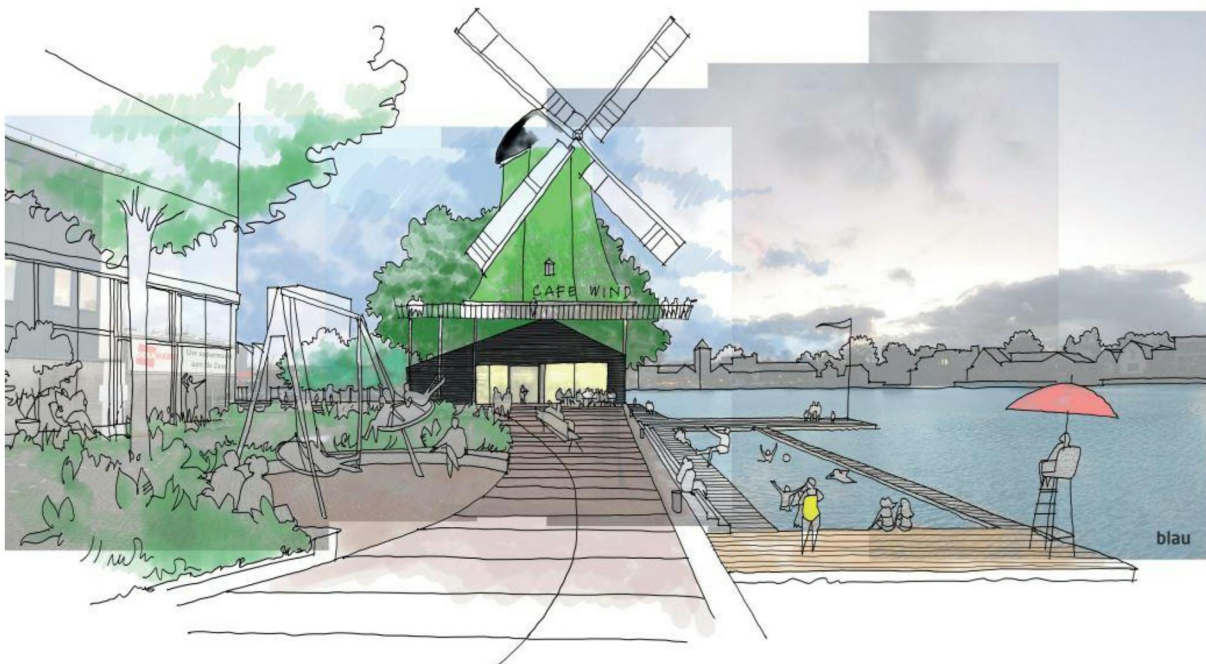
Vizier

Deze sleutel maakt de Zaan weer onderdeel van het openbare leven en de economie en letterlijk een plek om te zijn en te zien. Ontwikkeling aan de Zaan moeten de rivier zichtbaar en 'voelbaar' maken. Op tal van plaatsen kan de Zaan aan kracht voor de gemeente winnen door de lange lijn van 'De Zaan als levenslijn' verder uit te bouwen en te versterken, zowel met de inrichting van de openbare ruimte als in de bebouwing. Daarbij dient er aandacht te zijn voor een eigentijdse manier van omgaan met beeldbepalend cultuurhistorisch erfgoed langs de Zaan³⁹.

De Zaan wordt meer waarneembaar en bereikbaar, maar kan ook meer functie krijgen, voor vervoer over water van goederen en mensen en door warmte uit de Zaan te gebruiken voor het verwarmen van huizen. Hoewel de Zaan een verbindende functie heeft, werkt de rivier ook scheidend. De

oversteekbaarheid van de Zaan vraagt om grote infrastructurele verbindingen van de oevers. Op een aantal locaties (check ZMP) zijn verbindingen nodig om met name het fietsnetwerk fijnmaziger te maken.

Impressie Zaan als levenslijn

Bijdrage aan de strategische opgaven via de principes

Geschatte bijdrage aan de Strategische Opgaves
 Blauwe lijn = huidige situatie (2023)
 Oranje lijn = richting 2040

Ruimte klimaat adaptief en groen-blauw inrichten

- Bij ontwikkelingen langs de Zaan werken we aan het openbaar toegankelijk maken van de Zanoevers. Dit doen we door naast toevoegen van woningen, werkgelegenheid en voorzieningen ook groene openbare ruimte te maken en wel aan de Zaan. De Zaan wordt hiermee zichtbaar, bereikbaar en voelbaar, de woonomgeving krijgt een koele verblijfsplek. **Verstedelijking** krijgt hiermee kwaliteit en draagt bij aan de **gezondheid** van omwonenden. Ook draagt het bij aan het verbeteren van het vestigingsklimaat van de gemeente.

Direct en initiatiefrijk inzetten op energie transitie

- De Zaan kan een bijdrage leveren aan de warmtevoorziening van woningen in de vorm van aquathermie en draagt zo bij aan **duurzaamheid**.

Ruim baan voor lopen, fietsen, en (hoog)waardig openbaar vervoer

- Openbaar vervoer over water is een nuttige en aangename aanvulling op bus- en treinverkeer, zeker daar waar we voetgangers en fietsers meer ruimte willen geven en minder ruimte voor de auto. De sleutel draagt daarmee bij aan een **duurzame verstedelijking**, zeker als het vervoer over water elektrisch is. Ook voor toeristen is dit een mooie en aantrekkelijke aanvulling voor vervoer naar de Zaanse Schans. Op dit moment is deze vorm van vervoer nog moeilijk financieel haalbaar te maken.
- Bruggen leggen verbinding tussen beide oevers van de rivier en maken de rivier beter zichtbaar. Het ZMP geeft aan waar de ontbrekende schakels in het netwerk zich bevinden en een brug nodig is.
- Het ZMP geeft op een aantal locaties mogelijkheden voor waterhubs.

Door ontwikkelen van de Zaanse woonwerkstad

- De **economische** verbondenheid van Zaanstad met de Zaan wordt versterkt door aan- en afvoer van goederen en producten over de Zaan te laten gaan. In samenwerking met de bedrijven langs de Zaan worden verkenningen gedaan om dit mogelijk te maken. Naast verbondenheid met de Zaan levert dit een **veiliger** en **gezondere** leefomgeving doordat er minder vrachtwagens door de wijk hoeven.
- Bedrijven ontwikkelen zich naar meer CO2 neutraal en circulair. Dit betekent dat bedrijven beter gaan passen in de leefomgeving of dat zij de keuze maken om op een andere plek beter tot hun recht komen. In het geval dat een bedrijf vertrekt, wordt bij herontwikkeling nadrukkelijk ingezet op ruimte voor bedrijven en werkgelegenheid om zo een bijdrage te doen aan het versterken van de Zaanse **economie**.

Ruimtelijk investeren om maatschappelijk het verschil te maken daar waar het meest nodig is

- Het creëren van koele verblijfsplekken, maakt vooral het verschil op plekken waar mensen wonen die weinig buitenruimte bij hun woning hebben en levert daar een bijdrage aan de **kansengelijkheid**, evenals de het behoud van banen in deze gebieden.

Bijdrage aan Zaanse identiteit

Het weer meer gebruiken, zichtbaar maken van de Zaan en deze beleven, geeft de omgeving een identiteit die verbonden is met het verleden van de streek.

Wat is er nodig qua onderzoek, instrumenten en middelen?

- Om dit te kunnen doen is het nodig planologische instrumenten, zoals het omgevingsplan in te zetten en financiële middelen te reserveren voor aankoop en, inrichting en onderhoud van nieuwe openbare ruimte aan de Zaan. De Ontwerp aanpak openbare ruimte (waar nu aan gewerkt wordt) en het programma Vergroening geven onder andere uitvoering aan deze sleutel.
- Onderzoek op toepassing van aquathermie uit de Zaan bij gebiedsontwikkeling is nodig.
- Onderzoek naar nieuwe financieringsmogelijkheden voor personenvervoer over water.

- Ontwerpend onderzoek met betrekking tot nieuwe oeververbindingen over de Zaan is nodig voor exacte locatie en inpassing ter plaatse.
- Ontwerpend onderzoek naar de kansen en mogelijkheden voor waterhubs.

Relatie met andere sleutels

Deze sleutel heeft een relatie met:

- Sleutel 2: Stevige verbinding land en stad, Buitenpoort locatie station Wormerveer
- Sleutel 4: Door ontwikkelen levendig stadshart Zaandam centrum
- Sleutel 6: Productieve wijken een motor voor de Zaanse woonwerkstad
- Sleutel 8: HOV cruciale drager voor verbinding en ontwikkeling
- Sleutel 9: Bedrijventerreinen intensiveren met aandacht voor verhuisruimte

5.1.2 Sleutel 2 - Stevige verbinding land en stad

Sleutel 2 - Stevige verbinding land en stad

Situatie

Zaanstad is omringd door open landschap en vanuit de dorpen en Zaandam op veel plekken waarneembaar. Toch is de verbinding van het stedelijk gebied met het landschap onderbenut. Dat komt door het ontbreken van verbindingen en activiteiten in de zone tussen stad en land.

Vizier

Met deze sleutel wordt het stedelijk water- en groensysteem beter gekoppeld aan het landelijk water- en groensysteem, wordt de randzone tussen stedelijk gebied en land zodanig geactiveerd dat beiden meer profijt van elkaar hebben en wordt deze randzone beter toegankelijk gemaakt vanuit het stedelijk

gebied. Zo kan de Omzoom bij Saendelft en Kreekrijk, dat zich op termijn als volwaardig landschapspark ontwikkelt, met een duidelijke recreatieve routing aangesloten worden op de woonbuurten. Het natura 2000 gebied Guisveld wordt ontsloten via waternetwerken. In Zaans Midden transformeert de westelijke stadsrand, Westzijderzoom, en het bestaande

Impressie N515

Westerwindpad met uitzicht op het veenweidegebied naar een zoom met nieuw publiek gebruik, waaronder bewegen en ontmoeten. Bestaande groene plekken aan de rand, zoals de Belt, worden daar onderdeel van. De randen tussen land en stedelijk gebied worden zo ingericht dat de natuurwaarden gevrijwaard blijven, bijv. geen toegang tijdens broedseizoenen. De natuur behouden én er met respect voor de natuur in kunnen verblijven vindt z'n weerklank in de externe consultatie.

In het Noordzeekanaalgebied ligt vanaf Zaandam tot aan de A9 een randzone die deel uit maakt van het historische netwerk van dijken, linten en paden. Verder westwaarts is deze onderdeel van de Stelling van Amsterdam. Ook het Noordzeekanaal en de watergangen vormen onderdeel van dit netwerk. De cruciale opgave is om dit fijnmazige netwerk goed aan te sluiten bij zowel het stedelijk als landelijk gebied en om verstoringen te herstellen. Zo ontstaat er een doorlopend stelsel tussen stedelijk gebied, haven en landschap. Locaties met een belangrijke lokale en regionale recreatieve functie worden hierin meegenomen (Noorder IJplas, Hempont, buurtschap/jachthaven Nauerna, pont Buitenhuizen). De verbrede landbouw met zorgboerderijen, B&B, vergaderlocaties, kleinschalige verkooppunten geeft de functionele verbinding tussen bebouwing en land een impuls en speelt een rol in het activeren van de randzones met name in de linten.

Bijdrage aan de strategische opgaven via de principes

Geschatte bijdrage aan de Strategische Opgaves
Blauwe lijn = huidige situatie (2023)
Oranje lijn = richting 2040

Ruimte klimaatadaptief en groen-blauw inrichten

- Het verbeteren van het groen-blauwe netwerk betekent een beter functionerend ecosysteem. Een goed verbonden netwerk van watergangen tussen stedelijk en landelijk gebied, zorgt voor een goed functionerend watersysteem met meer waterbergingsmogelijkheden en daarmee een kleinere kans op wateroverlast.
- Groene verbindingen zorgen voor koele routes naar voorzieningen waaronder recreatie in Zaans Buiten.
- De verbetering van de groene en blauwe verbindingen betekenen hiermee ook een bijdrage aan de kwalitatieve [verstedelijking](#) en de [gezondheid](#) van bewoners en het vergroten van de biodiversiteit.
- De waterberging in het systeem, CO₂ opvang van groen en bestrijding van hittestress, dragen bij aan de opgave [duurzaamheid](#).
- Het uitvoeringsprogramma Groen en water en het programma Vergroening geven richting aan de uitvoering van het verbeteren van het netwerk.

Direct en initiatiefrijk inzetten op de energietransitie

- In de zuidwest rand van Zaans Buiten liggen zoekgebieden voor zonne- en windenergie (zie ook strategische opgave energie). In de zoektocht naar mogelijkheden in de verbreding van de landbouw kan ook de mogelijkheid voor duurzame energie opwek in de vorm van zon op daken en kleine windturbines meegenomen worden. Op deze manier draagt deze sleutel bij aan de [duurzaamheidsopgave](#).

Ruim baan voor lopen, fietsen en (hoogwaardig) openbaar vervoer

- Het verbeteren en uitbreiden van het recreatieve netwerken vergroot de mogelijkheid om te fietsen, wandelen en hardlopen naar en in het buitengebied. Het [veilig](#) bereiken van het buitengebied is onderdeel van het verbeteren van de bereikbaarheid.
- De 'Buitenpoort' bij station Wormerveer maakt een entree vanuit het openbaar vervoer mogelijk. Het netwerk en de verbeterde toegangen nodigen uit tot beweging, wat een positief effect op de [gezondheid](#) heeft.

Door ontwikkelen Zaanse woonwerkstad

- Een directe en aantrekkelijke verbinding tussen de woon- en werkgebieden en de recreatieve rand van het buitengebied is belangrijk voor de doorontwikkeling van de Zaanse woonwerkstad.
- In de randen tussen Zaans Buiten en de woonwerkgebieden is op kleine schaal ruimte voor werkgelegenheid. Samen met een aantrekkelijk vestigingsklimaat door bereikbaar groen vanuit de woon- en werkomgeving draagt dit bij aan de strategische opgave **economie**.

Ruimtelijk investeren om maatschappelijk het verschil te maken daar waar het meest nodig is

- Een toegankelijk en aantrekkelijk Zaans Buiten vergroot de **kansengelijkheid** doordat ontspanning en recreatie voor ieder nabij is ook zonder financiële middelen.

Hoe draagt deze sleutel bij aan de Zaanse identiteit?

Zaans Buiten met de open veenweide gebieden en het netwerk van dijken, linten en paden is een belangrijke identiteit dragen van de Zaanstreek, die met deze sleutel beter bereikbaar wordt gemaakt voor bewoners, werkenden en bezoekers.

Relatie met andere sleutels

Deze sleutel heeft een relatie met:

- Sleutel 4: Doorontwikkeling levendig stadshart Zaandam Centrum
- Sleutel 5: Knooppunten brengen wonen, werken, voorzieningen en bereikbaarheid bijeen
- Sleutel 6: Productieve wijken een motor voor de Zaanse woonwerkstad
- Sleutel 10: Realisatie en inpassing A8/A9
- Sleutel 13: Natuur beschermen door stikstofdepositie te verlagen

5.1.3 Sleutel 3 - De groene potentie van de stadsparken ten volle benutten

Sleutel 3 - De groene potentie van de stadsparken ten volle benutten

Situatie

Binnen Zaanstad hebben het Darwinpark, het Vijfhoekpark en het Burgemeester in 't Veldpark door hun omvang een belangrijke betekenis op het niveau van de stad als geheel. In de vorm van de lange landschappelijke lijnen van de Gouw, de Weer en de Watering zijn de hoofdlijnen van het 'Land van wind en water' opgenomen. Deze recreatieve, groene plekken zijn échte stadsparken en bieden mensen gelegenheid te ontmoeten, ontspannen, bewegen en te genieten. Nu worden zij nog onvoldoende gebruikt door bewoners. Dit komt onder andere doordat er geen of weinig activiteiten en voorzieningen zijn in de parken. De andere parken in Zaanstad worden niet omschreven in deze sleutel. Deze parken hebben lokaal een zeer belangrijke functie als ontmoetingsplek maar hebben maar beperkt toegevoegde waarde voor de heel Zaanstad. Hoe we omgaan met deze parken wordt per gebied omschreven in hoofdstuk 4: gebieden.

Vizier

Met de verdere verstedelijking is het zaak om een aantal parken die we rijk zijn op te waarderen tot échte stadsparken (Darwinpark, Vijfhoekpark en Burgemeester In 't Veldpark) en deze beter bereikbaar te maken. Onze parken liggen soms verscholen achter een (snel-)weg, door ze zichtbaar te maken en bereikbaar met een veilige oversteek kunnen bewoners er optimaler en veilig gebruik van maken. Stadsparken vormen door hun omvang de groene longen voor een gemeente. Een stadspark heeft een ander karakter dan een buurtpark. Er zijn activiteiten zoals festivals, faciliteiten als sportvoorzieningen en goede plekken om samen te komen zoals een kinderboerderij. Door de plekken voldoende dichtbij en voor iedereen, ook kwetsbare mensen, gemakkelijk toegankelijk te maken, kunnen ze goed gebruikt worden. Voor toekomstbestendig en veilig gebruik van stadsparken dient naast de opwaardering van deze openbare ruimte het meerjarig beheer en onderhoud gegarandeerd te zijn.

Impressie Thorbeckewijk

Bijdrage aan de strategische opgaven via de principes

Sleutel 3: De groene potentie van de stadsparken ten volle benutten

Geschatte bijdrage aan de Strategische Opgaves
 Blauwe lijn = huidige situatie (2023)
 Oranje lijn = richting 2040

Ruimte klimaat adaptief en groen-blauw inrichten

- De groene stadsparken dragen bij aan het verminderen van hittestress en wateroverlast, de parken verbeteren daarmee de **duurzaamheid** van de stad en de gezondheid van de inwoners. Verder zorgen ze ervoor dat de biodiversiteit in Zaanstad versterkt wordt en er een netwerk van groene recreatieve ruimte ontstaat.
- De stadsparken zorgen ervoor dat **kwantitatieve verstedelijking** mogelijk is, dit kan alleen wanneer er voldoende groen en water en voldoende ruimte is om te ontspannen. Er moet worden onderzocht hoe de stadsparken zo veel mogelijk mensen kunnen dienen ten behoeve van de **ontspanning, ontmoeten en bewegen** met behoud van klimaatadaptatie en biodiversiteit.

Direct en initiatiefrijk inzetten op energie transitie

- Toekomstige ontwikkelingen in de stadsparken zoals evenementen, koffietentjes, en bijvoorbeeld restaurants dienen op een **duurzame manier** energie op te wekken. Het gebruik van zonne-energie met bijvoorbeeld panelen op de daken kan hieraan bijdragen.
- Er moet worden onderzocht of bij de aanwezige waterpartijen aquathermie een oplossing kan bieden voor de warmtevraag van deze gebouwen.

Ruim baan voor lopen, fietsen, en (hoog)waardig openbaar vervoer

- Door de stadsparken komen meer adequate aantrekkelijke wandel- en fietsroutes. Met name de goede fiets- en wandelroutes van oost naar west en door de parken moeten worden gecreëerd. Hiervoor is het onder andere van belang dat er genoeg bruggen zijn in en naar de parken. Zodoende wordt het fietsen of wandelen gestimuleerd wat bijdraagt aan het verbeteren van de **gezondheid** van de inwoners.

Door ontwikkelen van de Zaanse woonwerkstad

- Groen in stadsparken werkt stress reducerend en zijn daarom belangrijk om een gezonde dynamiek tussen wonen en werken in stand te houden. Werknemers kunnen gebruik maken van het stadspark voor recreatie, de parken dragen daarmee bij aan een **gezond** vestigingsklimaat. Goed functionerende stadsparken maken **verstedelijking** mogelijk en daarmee ook de ruimte voor werken.
- Doordat iedereen gebruik kan maken van de stadsparken dragen zij ook bij aan het creëren van **gelijke kansen voor iedereen**.

Ruimtelijk investeren om maatschappelijk het verschil te maken daar waar het meest nodig is

- Stadsparken dragen bij aan het verminderen van de kans op eenzaamheid en aan de fysieke **gezondheid, sociale cohesie en kwaliteit van leven**. Er zijn verschillende unieke voorzieningen te vinden, zoals een kinderboerderij of openluchttheater.
- Door een toename van levendigheid in de stadsparken verbetert de **veiligheid** aan de hand van toenemende sociale controle.
- Voor alleenstaanden is de behoefte aan sociale interactie een belangrijke reden voor parkbezoek, terwijl voor gezinnen de speelmogelijkheden van belang zijn, zo dragen de parken bij aan **mentale en fysieke gezondheid**⁴⁰.
- Belangrijk is dat de stadsparken gratis en openbaar toegankelijk zijn, iedereen kan er terecht, het is een plek waar iedereen **gelijk is**.

Hoe draagt deze Sleutel bij aan de Zaanse identiteit?

De groene natuur- en cultuurlandschappen in onmiddellijke nabijheid van de bebouwde kom zijn een belangrijke troef van Zaanstad en haar bewoners. De stadsparken vormen hier een belangrijk onderdeel van omdat zij het natuurlandschap binnenstedelijk verwezenlijken. De sleutel zorgt ervoor dat de Zaanse binnenstedelijk kan recreëren.

Wat is er nodig qua onderzoek, instrumenten en middelen?

- Er moeten manieren worden gevonden waarop stadsparken een bijdrage kunnen leveren aan de energie transitie.
- Programmering van activiteiten in de stadsparken. Er wordt onderzocht hoe vaak en hoe groot evenementen kunnen zijn zonder te veel overlast voor de buurt of de natuur te veroorzaken.
- Onderzoek naar in hoeverre bedrijven en bewoners kunnen bijdragen aan het beheer en onderhoud van onze stadsparken.

Relatie met andere sleutels

Deze sleutel heeft een relatie met:

- Sleutel 6: Productieve wijken een motor voor de Zaanse woonwerkstad
- Sleutel 7: Transformeren en Intensiveren van de Achtersluispolder en het verbeteren van de verbinding met Zaanstad
- Sleutel 12: Kwalitatieve Verstedelijking Poelenburg-Peldersveld

5.1.4 Sleutel 4 - Doorontwikkeling levendig stadshart Zaandam Centrum

Sleutel 4 - Doorontwikkeling levendig stadshart Zaandam Centrum

Situatie

Het huidige centrum van Zaandam is de plek waar al eeuwen verschillende vervoersstromen en activiteiten bij elkaar komen. Op de kruising van Dam en Zaan, rondom de sluisen en bruggen vindt sinds lang het openbare leven plaats.

Het programma Inverdan heeft, door nieuwbouw en een sterke focus op de vormgeving en inrichting van de openbare ruimte, het centrum van station tot aan de Westzijde een flinke impuls gegeven. Op verschillende plekken in het centrum wordt gebouwd en worden plannen gemaakt voor woningbouw. Er komen meer mensen te wonen, die behoefte hebben aan diverse commerciële en maatschappelijke voorzieningen⁴¹.

Vizier

De opgave is om het centrum qua functie en uitstraling te verbreden én naar het oosten én zuidwesten en via de dijken langs de Zaan naar het noorden en zuiden. Aan de westkant biedt het HOV knooppunt Zaandam veel mogelijkheden voor verstedelijking door woningen, voorzieningen en werk toe te voegen.

Op termijn biedt ook de ontwikkeling van Zuiderhout Noord kansen voor verdere verstedelijking (verdere uitwerking in sleutel 7 productieve wijken). Hiervoor zijn onder andere nieuwe fiets- en voetverbindingen met het station en het centrum aan de andere kant van de N203 nodig. Aan de oostkant levert een halte van de HOV-lijn over de Gerhardstraat een nieuw bronpunt voor bezoekers van het centrum en een verbeterde oostelijke verbinding met Amsterdam. Een goede OV- en langzaamverkeer verbinding met de Kleurenbuurt levert een wederzijdse versterking van deze gebieden.

De Zaan, de dijken en paden bieden aanknopingspunten voor ordening en identiteit bij de ontwikkeling van het centrumgebied. Daarnaast dienen vraagstukken van vergroening en duurzaamheid zich aan. In dit gebied wordt ingezet op verblijfskwaliteit en het vergroten van de bereikbaarheid voor de fiets en de voetganger. Dit heeft gevolgen voor de autobereikbaarheid en de mogelijkheid om de auto te parkeren in de openbare ruimte. Dit biedt kansen voor het inrichten van groene, koele verblijfsplekken en routes. Bij het vergroenen zijn locaties rondom de bruggen en sluizen, die de Zaan beter bereikbaar en beleefbaar maken van extra waarde, doordat ze het centrum optimaal laten profiteren van haar ligging aan de Zaan. Een plan voor de openbare ruimte dient de samenhang tussen de gebieden vorm te geven en de verblijfskwaliteit te verbeteren.

Impressie Zaandam Centrum - Zilverpadsteeg

Bijdrage aan de strategische opgaven via de principes

Sleutel 4: Doorontwikkeling Zaandam Centrum als levendig stadshart

Geschatte bijdrage aan de Strategische Opgaves
Blauwe lijn = huidige situatie (2023)
Oranje lijn = richting 2040

Ruimte klimaatadaptief groen-blauw inrichten

- Het centrum gaat vergroenen, een aantrekkelijke en groene openbare ruimte is noodzakelijk voor bewoners en bezoekers van het centrum. Alleen dan kan het centrum **verstedelijken** en de **economie** een impuls geven. Het toevoegen van groen levert ook een bijdrage aan de **gezondheid**, door koele verblijfsplekken op hete dagen.

Direct en initiatiefrijk inzetten op energie transitie

- Door het gebruik van de Zaan als warmtebron (aquathermie) en door energieneutraal, energieleverend en circulair te bouwen draagt deze sleutel bij aan de opgave **duurzaamheid**.

Ruim baan voor lopen, fietsen, en (hoog)waardig openbaar vervoer

- Een aantrekkelijke verblijfsruimte is noodzakelijk voor een goed functionerend centrum. Deze ruimte wordt met name ingericht op de bereikbaarheid voor fietsers, met bijbehorende fietsenstallingen en voor voetgangers. De auto bereikbaarheid wordt minder en parkeren vindt meer geconcentreerd aan de randen plaats. De HOV ZaanIJ ontwikkeling ten oosten van het centrum betekent een nieuw bronpunt voor bezoekers. Een goede OV verbinding tussen oost en west via het centrum is nodig.
- Gebruikmaken van vervoer over de Zaan voor aan- en afvoer van goederen/afval en mensen, betekent minder overlast van bevoorrading in de openbare ruimte. De inzet op fietsen en lopen vergroot de **veiligheid** en de mogelijkheid voor het mengen van functies, waaronder meer wonen in het centrum. Deze menging vergroot de sociale controle buiten winkeltijd en daarmee de sociale **veiligheid**. De inzet op een aantrekkelijke bereikbaarheid voor fietser en voetganger stimuleert bewoners en bezoekers om meer te bewegen, dit is gunstig voor de **gezondheid**.

Door ontwikkelen van de Zaanse woonwerkstad

- Met de knooppunt ontwikkeling rondom station Zaandam, de ontwikkeling van Zuiderhout Noord en het toevoegen van werkfuncties in de Kleurenbuurt draagt deze sleutel op verschillende manieren bij aan het versterken van de **economie**. Het versterken van het centrum levert een bijdrage aan de werkgelegenheid in de toeristische sector en het versterken van het vestigingsklimaat van Zaandam.
- In het centrum zijn veel kantorenlocaties, behoud van een gezond centrum draagt daardoor extra bij aan een gezonde **economie**.

Ruimtelijk investeren om maatschappelijk het verschil te maken daar waar het meest nodig is

- Het toevoegen van woningen levert groter draagvlak voor maatschappelijke en commerciële voorzieningen. De nabijheid van werken, wonen, onderwijs, cultuur en ontmoeten, die per voet en fiets bereikbaar is, maakt dat deze functies voor een grote groep bereikbaar worden, dit vergroot de kansengelijkheid.

Hoe draagt deze sleutel bij aan de Zaanse identiteit?

Bij ontwikkelingen wordt gebruik gemaakt van de identiteitsdragers als de Zaan, de Dam en het sluizencomplex en de dijken en paden structuur, door deze meer betekenis te geven voor de gemeente.

Wat is er nodig qua onderzoek, instrumenten en middelen?

- De op te stellen Ontwerp aanpak openbare ruimte moet richting geven aan de samenhang in openbare ruimte, uitvoeringskosten kunnen uit het vergroeningsprogramma gedekt worden. Beide zijn bouwstenen voor het op te stellen integrale plan voor het Centrum.
- Een ruimtelijke programmatisch kader voor het centrum.
- Gebiedsuitwerking Zaans Mobiliteitsplan (ZMP) is nodig voor strategie autoluw.
- Onderzoek naar hoe de OV verbinding tussen het oosten en westen van de Zaan via het centrum vorm krijgt moet worden onderzocht.

Relatie met andere sleutels

Deze sleutel heeft een relatie met:

- Sleutel 1: Zaan als levenslijn
- Sleutel 5: Knooppunten brengen wonen, werken, voorzieningen en bereikbaarheid bijeen
- Sleutel 6: Productieve wijken een motor voor de Zaanse woonwerkstad, Wonen en werken in de Kleurenbuurt en Transformatie van Zuiderhout Noord
- Sleutel 8: HOV cruciale drager voor verbinding en ontwikkeling, bronpunt aan oostzijde centrum
- Sleutel 11: N203 wordt stadslaan met integrale programma's

5.1.5 Sleutel 5 - Knooppunten ontwikkelen om wonen, werken, voorzieningen en bereikbaarheid bijeen te brengen

Sleutel 5 - Knooppunten ontwikkelen om wonen, werken, voorzieningen en bereikbaarheid bijeen te brengen

Situatie

Omdat Zaanstad voortkwam uit een fusie van een aantal industrieel sterk ontwikkelde dorpen met elk een eigen station, is de Zaanstad in het gelukkig bezit van zes opstapmogelijkheden. Met uitzondering van het station Zaandam, wordt hun potentieel nog veel te weinig benut voor het creëren van een levendig centrum. Inwoners van onze dorpen maken voornamelijk gebruik van de stations, om van en naar Amsterdam te gaan. We zetten in op knooppuntontwikkeling bij onze stations, waarbij station en spoor die nu vaak barrières vormen, een verbindende functie krijgen.

Vizier

Knooppuntontwikkeling is het bundelen van ruimtelijke ontwikkelingen nabij openbaar vervoersknooppunten. Op deze manier vindt er integrale gebiedsontwikkeling plaats waarin verschillende functies (wonen, werken, winkels) en modaliteiten (HOV, fiets, auto) samenkomen. De vernieuwde stations worden het herkenbare - dus niet meer anonieme - gezicht en de entree van de wijken ter weerszijden van de Zaanlijn (spoor). Ze zijn de plekken, waar door 'sneeuwbaaleffect' de wijken gerevitaliseerd worden. Door de stations als schakel tussen oost en west vorm te geven en te programmeren worden wijken, maar ook het stedelijk gebied en landschap middels het fijnmazig langzaam vervoer netwerk verbonden. Bij de knooppunten komen de netwerken bij elkaar. Twee knooppunten die zich op korte termijn aandienen zijn station Kogerveld en station Zaanse Schans. Op langere termijn vindt de knooppuntontwikkeling van station Wormerveer en station Krommenie-Assendelft plaats en mogelijk station Koog aan de Zaan ⁴². Het knooppunt Zaandam Centrum hoort in deze reeks thuis, maar wordt als onderdeel van Sleutel 5 behandeld. De haltes van de nieuwe HOV ZaanIJ in het Oosten van Zaanstad richting Amsterdam Noord (Sleutel 9) worden als eigen sleutel beschreven.

Knooppuntontwikkeling Kogerveld

In en rondom het stationsgebied van Zaandam Kogerveld verrijst een nieuwe en aantrekkelijke ontmoetings- én verblijfsplek, met extra woningen en werkplekken en goede voorzieningen voor onderwijs en zorg nabij het Zaans Medisch Centrum (ZMC). Door op en rond station Kogerveld een multimodale knoop

te realiseren wordt de bereikbaarheid voor bewoners, bezoekers en werknemers (met name van het ZMC) vergroot. De openbare ruimte krijgt een kwaliteitsimpuls met uitnodigend groen, maar ook een stedelijker karakter waardoor er een prettig reis- en verblijfsklimaat ontstaat. Hierdoor weten meer medische en maatschappelijke organisaties Kogerveldwijk te vinden als vestigingslocatie (Bereikbare steden, gebiedsplan Zaanstad; p.14). In een veilige en groene omgeving en met goede verbindingen naar de omringende wijken en de rest van de gemeente. Naast de trein en stadsbus komt ook de HOV ZaanIJ vanuit Amsterdam hier in de toekomst aan. In de te ontwikkelen bebouwing langs het spoor wordt ingespeeld op de realisatie van kantoren en werkgelegenheid. Deze werkgelegenheid is met name gericht op bedrijvigheid die een verbinding heeft met de zorgsector die sterk verankerd is in de wijk mede vanwege ZMC. Zowel direct als indirect zijn er hierdoor veel banen binnen deze sector. Dit is een economische kans, omdat het ziekenhuis zorgt voor veel werkgelegenheid en

Impressie knooppunt Kogerveld

de economie in het gebied. De gebiedsvisie Station Kogerveld onderscheidt drie deelgebieden, die tot 2040 gefaseerd ontwikkeld gaan worden: Stationsplein, Heijermansstraat en Boerejonkerbuurt-Zuid. De ontwikkeling van de HOV ZaanIJ vraagt om herprofilering van de Heijermansstraat. De huidige corporatieflats maken plaats voor nieuwe bebouwing in hogere dichtheid, woningen met voorzieningen op de begane grond; bijvoorbeeld kleinschalige horeca, zorg gerelateerde voorzieningen of kantoren. De zuidkant van de Boerejonkerbuurt transformeert en biedt ruimte voor zowel wonen, werken, opleiding als logistiek. Daarnaast moeten de hoofdwegen en de Prins Bernhardrotonde geschikt gemaakt worden voor het ontsluiten van nieuwe gebieden en gebouwen, met veilige oversteekplekken.

Knooppunt Zandijk Zaanse Schans met toeristisch overstappunt

De ontwikkeling van het OV-Knooppunt Zandijk Zaanse Schans tot een woon- en werkgebied staat niet los van de infrastructurele ingrepen ten behoeve van de opheffing van de gelijkvloerse spoorwegovergang van de Guisweg. In deze sleutel wordt ingezet op de verknoping van deze twee opgaven.

Eenzijds het OV-Knooppunt verstedelijken met woningbouw, in combinatie met werken, voorzieningen en aantrekkelijke ontmoetingsruimte, en daarmee bij dragen aan de verstedelijkingsopgave. Met een gerichte profilering moet ingespeeld

Huidige situatie Zaanse Schans

worden op de betekenis van het knooppunt als schakel tussen de verschillende wijken van Zaanse Midden en moet verbinding gezocht worden met Oud Koog, waar de industrie in de loop der tijd zijn sporen heeft nagelaten. Ontwikkelingen moeten bijdragen aan herstel van de karakteristiek van de oorspronkelijke structuur van Oud-Koog. Anderzijds moet de doorstroming van zowel het treinverkeer als van de auto's en fietsers op de Guisweg verbeterd worden. Dit gebeurt in ieder geval door drie maatregelen; een fiets- en voetgangerstunnel onder de bestaande spoorwegovergang bij de Guisweg, een extra op- en afrit bij A8-verbinding 3 en er komt een nieuwe verbindingsweg tussen de Guisweg (vlakbij tennisvereniging Westzijderveld) en de Provincialeweg.

Impressie knooppunt Zaanse Schans

Deze nieuwe weg voor het autoverkeer loopt vanaf A8-verbinding 3 parallel langs de snelweg, onder het spoor door en sluit met een verdiepte 'T-verbinding' aan op de Provincialeweg. Er zijn twee opties haalbaar: een zogenoemde noordelijke en zuidelijke ligging van de nieuwe verbindingsweg (www.quisweg.nl). Het definitieve voorkeursalternatief gaat uit van de zuidelijke ligging. Hierbij

verdwijnen de op- en afrit 2 van de A8 in Oud-Koog. Waardoor ruimte ontstaat voor een andere invulling. Zo biedt dit bijvoorbeeld mogelijkheden om het vrachtverkeer meer rechtstreeks aan te laten sluiten op de expeditie-ingang van Tate&Lyle, waardoor de buurt wordt ontzien. Aan de zuidzijde van het talud komt ruimte voor nieuwe bebouwing met woningen en wijkvoorzieningen⁴³. Bij de keuze en verdere uitwerking zijn de ruimtelijke inpassing van de infrastructurele werken van belang en de mogelijkheden om de stationsomgeving te ontwikkelen tot een aantrekkelijk woon-werk gebied.

De transformatie van de verkeerssituatie rondom OV knooppunt Zaandijk Zaanse Schans en de mogelijke verkeerskundige afschaling van de Provincialeweg geven aanleiding om de route naar de Zaanse Schans opnieuw vorm te geven. Duurzame mobiliteit wordt bevorderd door het verkennen van de mogelijkheden van vervoer over water, elektrisch vervoer, deelscooters of shuttlebusjes. Zo wordt de druk van bezoekers, die nu met de auto komen, op de omgeving verminderd. De entree via de Guisweg wordt gekoppeld aan het verbeteren van voorzieningen voor ontvangst om bezoekers zo een betere service, betere informatie en goede toegankelijkheid te geven.

Bijdrage aan de strategische opgaven via de principes

Geschatte bijdrage aan de Strategische Opgaves
 Blauwe lijn = huidige situatie (2023)
 Oranje lijn = richting 2040

Ruimte klimaat adaptief en groen-blauw inrichten

- Nieuw te ontwikkelen openbaar gebied en nieuwe gebouwen maken bouwkundig ruimte voor buffering van piekregenwater, zorgen voor schaduw door bomen en luifels en dragen zo bij aan de [strategische opgave Duurzaamheid](#) en de [strategische opgave Verstedelijking](#).
- De openbare ruimte is hoogwaardig en een koelteplek om te ontspannen en draagt bij aan de [strategische opgave Gezondheid](#).

Direct en initiatiefrijk inzetten op energie transitie

- De nieuwe gebouwen bij een knooppuntontwikkeling zijn energieneutraal of energiepositief om andere gebouwen van stroom of warmte te verzorgen. Zij zijn uitstekend geïsoleerd en wekken op de gevel of het dak energie op. Waterpartijen worden gebruikt voor aquathermie. Met alle deze maatregelen draagt deze Sleutel bij aan de [strategische opgave Duurzaamheid](#).

Ruim baan voor lopen, fietsen, en (hoog)waardig openbaar vervoer

- Knooppuntontwikkeling draagt bij aan de duurzame en kwalitatieve stedelijke ontwikkeling waarbij leefbaarheid, klimaatadaptie en bereikbaarheid centraal staan ([strategische opgave Verstedelijking](#), [strategische opgave Duurzaamheid](#)).

- Door de goede bereikbaarheid per voet, fiets en OV wordt vervoersarmoede verholpen en draagt knooppuntontwikkeling bij aan de **strategische opgave Kansengelijkheid**. Het aanbod van een goed bereikbare HOV stimuleert lopen en fietsen en draagt bij aan de **strategische opgave Gezondheid**.

Door ontwikkelen van de Zaanse woonwerkstad

- Nieuwbouw en het gebruik van circulair in te zetten bouw materiaal draagt bij aan de **strategische opgave Economie**. De combinatie van wonen en minimaal 25-50% ruimte voor werk in de functiemenging op een knooppunt zorgt voor uitstekende bereikbaarheid, vestigingsklimaat en een goed gebruik van het OV door het stimuleren van een tegenspits; zodoende draagt knooppuntontwikkeling bij aan de **strategische opgave Economie** en de **strategische opgave Verstedelijking**.

Ruimtelijk investeren om maatschappelijk het verschil te maken daar waar het meest nodig is

- Ontwikkeling van woningen maakt het realiseren van nieuwe voorzieningen mogelijk conform Zaans beleid (Maatschappelijk voorzieningen model) en draagt zo bij aan sociale ontmoeting, cultuur en de **strategische opgave Kansengelijkheid**.
- Toevoegen van betaalbare woningen nabij voorzieningen draagt bij aan de **kansengelijkheid**.

Hoe draagt deze Sleutel bij aan de Zaanse identiteit?

De unieke situatie van een hele gemeente langs een spoorlijn met zes stations wordt beter benut en ontwikkeld. In zekere zin is de spoorlijn – en de te ontwikkelen knooppunten erlangs – identiteitsbepalend. Knooppunten ontwikkelen zich van anonieme haltes met een automaat tot een station met entrees naar de wijken aan weerszijden en hoogwaardige openbare ruimte met kwaliteit om te verblijven.

Wat is nodig qua onderzoek, middelen en instrumenten?

- Per OV-knooppunt zal een ruimtelijke verkenning gedaan moeten worden hoe deze het beste verbinding vindt in het stadsweefsel ter weerszijden.
- Programmatisch onderzoek moet uitwijzen welke specifieke mix de beste impuls vormt voor revitalisering van de aanliggende wijken zowel voor dynamische woonmilieus voor starters en studenten, werkruimtes voor ZZP'ers en mobiliteitshubs.

Relatie met andere sleutels

Deze sleutel heeft een relatie met:

- Sleutel 6: Productieve wijken een motor voor de Zaanse woonwerkstad
- Sleutel 7: Transformerend en Intensiverend van de Achtersluispolder en het verbeteren van de verbinding met Zaanstad
- Sleutel 8: HOV cruciale drager voor verbinding en ontwikkeling
- Sleutel 11: N203 wordt een stadslaan met integrale programma's
- Sleutel 12: Kwalitatieve verstedelijking Poelenburg Poldersveld

5.1.6 Sleutel 6 - Productieve wijken een motor voor de Zaanse woonwerkstad

Sleutel 6 - Productieve wijken een motor voor de Zaanse woonwerkstad

Situatie

In de naoorlogse wijken werd een rigoureuze scheiding gemaakt tussen wonen en recreëren aan de ene kant, en de zware, hinder gevende industrie aan andere kant. Kleine bedrijvigheid lag oorspronkelijk verspreid door de wijken, maar verdween al gauw. In de wijken uit de jaren zeventig tot negentig wordt voornamelijk gewoond. Overlast gevende bedrijven, nu milieucategorie 4 en 5 werden geconcentreerd, in tussen de wijken gelegen gebieden. Deze sleutel omschrijft hoe een vermindering van de mono functionaliteit kan zorgen voor een betere leefkwaliteit. Bij productieve wijken gaat het er om werk, kantoren bedrijvigheid (vaak kleinere bedrijven), waaronder ook culturele en creatieve makers, dat passend is en van toegevoegde waarde voor het gebied en de gemeente te mengen met wonen. In bijna elke Zaanse wijk liggen kansen, maar het type bedrijvigheid is afhankelijk van ligging, bewoning en andere gebied specifieke kenmerken⁴⁴. We onderscheiden drie typen productieve wijken.

Vizier

Ten eerste, het in geringe en gepaste mate toevoegen van bedrijvigheid maar ook ontbrekende voorzieningen en woontypes aan de huidige wijkvoorzieningencentra; dat biedt kansen voor het vitaal houden van de wijk. Ten tweede, transformatiegebieden.

Dat zijn bijvoorbeeld bedrijventerreinen die transformeren naar woonwerkgebieden, bijvoorbeeld Sluiskwartier Achtersluispolder, maar ook van monofunctionele woongebieden die transformeren naar een gemengd gebied waar ook gewerkt wordt, bijvoorbeeld de Kleurenbuurt.

Werk wordt hier tot ca '28%' gemengd conform de Strategie functiemenging. Ten slotte zijn er de knooppuntontwikkelingen, die het grootste aandeel werk kennen. Deze zijn apart besproken als Sleutel 6.

Impressie vitaal wijkvoorzieningscentrum Westerwatering

Bijdrage aan de strategische opgaven via de principes

Geschatte bijdrage aan de Strategische Opgaves
 Blauwe lijn = huidige situatie (2023)
 Oranje lijn = richting 2040

Ruimte klimaat adaptief en groen-blauw inrichten

- Nieuw te ontwikkelen openbaar gebied en nieuwe gebouwen voor wonen en werken maken bouwkundig ruimte voor buffering van piekregenwater, zorgen voor schaduw door bomen en luifels en dragen zo bij aan de [strategische opgave Duurzaamheid](#), de [strategische opgave Economie](#) en de [strategische opgave Verstedelijking](#).

- De openbare ruimte is hoogwaardig ingericht en een koelteplek om te ontspannen en draagt bij aan de [strategische opgave Gezondheid](#).

Direct en initiatiefrijk inzetten op energie transitie

- De nieuwe gebouwen voor wonen, voorzieningen en werken zijn energieneutraal of energiepositief en kunnen naburige gebouwen van stroom of warmte verzorgen. Gebouwen voor werk kunnen overschotten warmte delen met de woningen. De woongebouwen zijn uitstekend geïsoleerd en kennen lage energielasten om energiearmoede te voorkomen ([strategische opgave Kansengelijkheid](#)).
- Alle nieuwe gebouwen wekken door zonnecellen op de gevel of het dak energie op, dankzij nieuwe technologie mogelijk ook windenergie zonder overlast te veroorzaken. Waterpartijen worden gebruikt voor aquathermie. Met alle deze maatregelen draagt deze Sleutel bij aan de [strategische opgave Duurzaamheid](#).

Ruim baan voor lopen, fietsen, en (hoog)waardig openbaar vervoer

- Productieve wijken dragen bij aan de duurzame en kwalitatieve stedelijke ontwikkeling door nabijheid van nagenoeg alle dagelijkse functies, bereikbaar binnen 15 minuten. Dat stimuleert het lopen en fietsen en draagt bij aan de [strategische opgave Gezondheid](#).
- De huidige verplaatsingen met de auto voor woon-werkverkeer of boodschappen doen worden minder nodig. Het lopen en fietsen wordt door de korte afstanden gestimuleerd ([strategische opgave Gezondheid](#)) en de vervoersarmoede wordt verminderd wat bijdraagt aan de [strategische opgave Kansengelijkheid](#) en door terugdringen van emissies aan de [strategische opgave Duurzaamheid](#).
- Productieve wijken zijn strategisch gepositioneerd nabij huidige en toekomstige HOV haltes en verbeteren zo enerzijds het vestigingsklimaat maar zorgen ook voor efficiënter gebruik van het OV en een bijdrage aan de [strategische opgave Economie](#).

Door ontwikkelen van de Zaanse woonwerkstad

- De combinatie met werk in productieve wijken zorgt voor versterking van de wijk economie én een aantrekkelijker vestigingsklimaat in nabijheid van de werknemers (Zaanse troef volgens Platform 31) als bijdrage aan de [strategische opgave Economie](#) en de [strategische opgave Kansengelijkheid](#).
- Door functiemening ontstaan levendige wijken met aantrekkelijke functies in de plint wat bijdraagt aan de sociale veiligheid. In wijken waar nu alleen gewerkt wordt ontstaat ook 's avonds meer reuring en toezicht op straat ([strategische opgave Veiligheid](#)).
- Door wonen en werken slim te combineren maar de wegen en aanleverroutes te scheiden draagt de productieve wijk bij aan verkeersveiligheid; adequate bouwkundige scheiding van productie en wonen zorgt voor een bijdrage aan de [strategische opgave Veiligheid](#).
- Nieuwbouw en het gebruik van circulair in te zetten bouw materiaal draagt bij aan de [strategische opgave Duurzaamheid](#) en [strategische opgave Economie](#).

Ruimtelijk investeren om maatschappelijk het verschil te maken daar waar het meest nodig is

- Het realiseren van werkgelegenheid in onmiddellijke nabijheid van woningen verkleint vervoersarmoede en draagt bij aan hogere arbeidsparticipatie, sociale groei en ontmoeting, onderdelen van de [strategische opgave Kansengelijkheid](#).

Hoe draagt deze Sleutel bij aan de Zaanse identiteit?

Zaanstad was de wieg van de Europese industrie. De sleutel productieve wijken zet de lange traditie van de typisch Zaanse combinatie van werken en wonen in de 21e eeuw voort. De combinatie van toekomstbestendige types bedrijvigheid zoals in de economische visie verwoord (focus op onder andere food, hout, maritiem) kunnen qua type producten én de fysieke verschijningsvorm van de werkgebouwen bijdragen aan de identiteit van hedendaags Zaanse ondernemerschap.

Wat is nodig qua onderzoek, middelen en instrumenten?

- Verkenning welke type werk per wijk geschikt is om te combineren
- Onderzoek, welke financiële kosten en baten de combinatie van wonen en werken met zich mee brengt op de lange en korte termijn (maatschappelijk en bouwkundig)
- Planologische kaders die per gebouw, kavel of blok de juiste functies toelaat en afdwingt
- Overheidsinstrumenten ontwikkelen en besluiten om de menging van wonen en werken mogelijk te maken (gebouwen in eigendom, verhuur of beheer; 'plinten-bv', functies in omgevingsplan toewijzen, verlaagde grondprijs voor toevoegen werk)

Overzicht locaties van de sleutel productieve wijk, naar hoeveelheid werk (stand april 2023)

1. Vitale wijkvoorzieningencentra (10-20% werk):

- Westerwatering
- Westerkoog
- 't Kalf
- Huidige wijkwinkelcentra in Noord

2A. Transformatiegebieden (van werken naar productieve wijk met 20-30% werk):

- Zuiderhout Noord (onderzoekslocatie)
- Hembrugterrein
- Sluiskwartier in de Achtersluispolder
- Thorbeckezone en -wijk (van weg en sportvelden naar productieve wijk, Sleutel 7)
- Andere binnenstedelijke bedrijventerreinen die transformeren (check Strategische Bedrijventerreinen)

2B. Transformatiegebieden (van wonen naar productieve wijk met 15-30% werk):

- Kleurenbuurt
- Poelenburg Peldersveld (apart besproken als Sleutel 12)

3. Knooppunten (minimaal 30-50% werk; worden besproken in Sleutel 5):

- Station Kogerveld
- Station Wormerveer
- Station Zaanse Schans
- Station Koog aan de Zaan
- Station Krommenie-Assendelft
- Station Zaandam (zelfstandig besproken als Sleutel 4)

4. Transformatie naar het nieuwe werken (100% werk)

- Havenkwartier (het zuidelijke deel van de Achtersluispolder)

Impressie station Koog aan de Zaan

Vitale wijkvoorzieningencentra

Het vitaal houden van de wijkwinkelcentra is belangrijk voor de kwaliteit van wonen en leven. Ze geven de wijken identiteit en karakter en fungeren als belangrijke ontmoetingsplaats. Er is een ruimtelijke en programmatische verkenning nodig om per wijk het hernieuwde profiel van de winkelcentra te onderzoeken om maximaal in te spelen op een tweede leven voor de wijken. Het gaat om voorzieningen in de nabijheid, aandacht voor ontmoetingsruimte en klimaatadaptatie/hittestress. Zeker voor ouderen en mensen die minder mobiel zijn is dit van belang. De winkelcentra zijn nu nog ingesteld op autobereikbaarheid, wat resulteert in grote parkeervelden. Door goede bereikbaarheid voor fietsers en voetgangers en het anders organiseren van parkeren, bijvoorbeeld in mobiliteitshubs, ontstaat er ruimte om te vergroenen en in het hart van de wijk aantrekkelijke schaduwrijke publieke ontmoetingsruimte te realiseren. Door goede bereikbaarheid voor langzaam verkeer spelen de wijkwinkelcentra een belangrijke rol in de '15 minuten stad'. Tegelijkertijd kan ingespeeld worden op de vraag naar appartementen voor senioren en starters en de behoefte aan woon/zorgvormen ten behoeve van de doorstroming in de wijk. Tevens kan ruimte geboden worden voor nieuw aanbod van voorzieningen, zowel commercieel als maatschappelijk. Naast een ruimtelijk programma is ook een samenhangend sociaal programma wenselijk omdat wijkvoorzieningencentra cruciaal zijn als ontmoetingsplek in de buurt. Deze programmering zal per wijk verschillen, afgestemd op de behoefte van de gebruikers. Zo kan in Westerkoog het winkelcentrum een extra plus krijgen door mee te gaan in de knooppuntontwikkeling van het station. Daar, maar ook bij andere knooppunten en productieve wijken, kunnen werkruimtes gerealiseerd worden voor ZZP-ers uit de wijk en kleine ondernemers van elders die wat meer armslag willen hebben.

Transformatie bedrijventerrein naar een aantrekkelijk woonwerkgebied

Transformatie Zuiderhout-Noord

Zuiderhout-Noord biedt door zijn ligging vlakbij station Zaandam en het stadshart kansen om te transformeren naar een nieuw stedelijk centrumgebied en wordt daarmee de schakel tussen het stationsgebied van Zaandam, Westerspoor en het Hembrugterrein.

Op de kop van Aris van Broekweg is een mogelijke ontwikkeling voor de clustering van opleidingen (zoals Regiocollege en Techlands) en het laten landen van een kennisinstituut passend bij de Zaanse speerpuntsectoren⁴⁵, die mogelijk een rol kan spelen bij de verbinding van het gebied met z'n omgeving. Er zijn daarbij drie belangrijke onderdelen. Ten eerste, het verbinden van het centrum van Zaandam en Zuiderhout in noord-zuid richting. Hierbij gaat het om de inpassing van het spoortracé incl. de Houtveldweg, vanaf de westkant van het station Zaandam tot aan de nieuwe Zeehaven. Ten tweede, het verbinden van de westkant van het stationsgebied met Zuiderhout. Een cruciale ingreep daarvoor is een verbinding tussen Westerspoor en de Provincialeweg, via Zuiderhout-Noord. Ten derde, op termijn het transformeren van de Provincialeweg naar een stadsboulevard als entree naar het centrum en zuidwaarts naar de Hempont over het Noordzeekanaal. Op lange termijn verwachten we dat het autoverkeer in absolute getallen op de Provinciale weg gaat afnemen (zie sleutel 11: N203 wordt stadslaan). Met aan de westkant van de N203 (Bruynzeelterrein en Oud Saenden) van Zuiderhout-Noord een combinatie van woningen met leisure- en detailhandelsvoorzieningen. Parallel aan een verkenning naar de ruimtelijke ontwikkelmogelijkheden van dit gebied worden gesprekken met de bedrijven gevoerd. Uitgangspunt daarbij is dat Zaanstad de bedrijven wil behouden voor de gemeente. En oostelijk, richting de Zaan en de Havenbuurt, wonen, gecombineerd met groen en publieke ruimte die uitnodigt tot ontmoeten en bewegen. Er wordt onderzocht wat haalbare ontwikkelstrategieën, het beoogde programma voor de verschillende en gewenste ontwikkelrichtingen zijn.

Hembrugterrein

PM: tekst nog actualiseren

Op het Hembrugterrein is een transformatie naar een productieve wijk al gaande.

Het Hembrugterrein heeft door zijn voormalige functie als munitie- en artillerie-inrichting altijd geïsoleerd gelegen ten opzichte van de rest van Zaandam. Met zijn rauwheid, monumenten en Kleibos, zijn huidige culturele, creatieve en ambachtelijke ondernemers en zijn functie als evenemententerrein biedt het een uitstraling die uniek is in Zaanstad. De ontwikkeling van het terrein als woon/werkgebied is daarmee van grote betekenis voor het verbinden van de stad met nieuwe groepen bewoners, ondernemers en bezoekers. Het Hembrugterrein wordt ontwikkeld als autoluw gebied en wordt een voorloper en drijvende kracht in het NZKG als het gaat om anders omgaan met mobiliteit, deelmobiliteit en een goede verbinding op het interlokale fiets- en waternetwerk.

Transformatie van monofunctionele buurten naar wonen én werken

Kleurenbuurt

Werkfuncties mengen met een bestaand woongebied voegt een nieuwe dimensie toe. In een buurt waar wonen, werken, ontspanning, ontwikkeling goed gemengd zijn, wordt meer bewogen omdat het lopend of met de fiets bereikbaar is (minder luchtverontreiniging, geluidsoverlast en verkeersproblemen). Goede menging van functies zorgt ook voor levendigheid en het ontmoeten van buurtgenoten⁴⁶. De Kleurenbuurt heeft door de centrale ligging, de stedenbouwkundige opzet met veel

Impressie Kleurenbuurt

openbare en vaak ook anonieme ruimte en de beoogde komst van de HOV ZaanIJ met een halte op loopafstand langs de nabijgelegen Gerhardstraat potentie om in de toekomst te veranderen naar een meer productieve wijk.

Door middel van een op maat gesneden programma kan extra verstedelijking samengaan met meer diversiteit aan woningen⁴⁷, winkels, werklocaties en voorzieningen en met een betere benutting van het groen en ontmoetingsplekken in de publieke ruimte. Hier kan een nieuwe dynamiek ontstaan tussen de bewoners, VMBO-onderwijs en kleine ondernemers. Ook de Vermiljoenweg - die nu wordt ervaren als een barrière voor met name fietsers en voetgangers – om vormen tot een stadsboulevard draagt hier aan bij. Er ontstaat een levendig stadskwartier vlakbij het centrum en aangesloten op de snelle OV-verbinding richting Amsterdam. Hiermee wordt op termijn het stadshart met centrumfuncties van Zaanstad verbreed van Zuiderhout-Noord via het centrum van Zaandam tot aan de Kleurenbuurt.

Poelenburg Peldersveld

Deze locatie is zelfstandig beschreven als Sleutel 12.

Transformatie naar het nieuwe werken

'In Sleutel 7 - Transformeren en Intensiveren van de Achtersluispolder en het verbeteren van de verbinding met Zaanstad en Amsterdam wordt ingegaan op deze specifieke onderdeel.'

5.1.7 Sleutel 7 - Transformeren en Intensiveren van de Achtersluispolder en het verbeteren van de verbinding met Zaanstad en Amsterdam

Sleutel 7 - Transformeren en Intensiveren van de Achtersluispolder en het verbeteren van de verbinding met Zaanstad en Amsterdam

Situatie

Deze sleutel betreft het bedrijventerrein Achtersluispolder ten zuiden van de Noorder IJ- en Zeedijk en de Thorbeckezone ten noorden van de Noorder IJ- en Zeedijk tot en met de Zuidervaart. De bedrijven in dit gebied zijn belangrijk voor werkgelegenheid voor onze inwoners. Het is een gevarieerd gebied met belangrijke nautische, bouw en industrie bedrijvigheid en daarmee goed voor de Zaanse economie. Er is in het gebied echter ook sprake van achterstallig onderhoud van bestaande industrie, die toe is aan vernieuwing en verduurzaming. Ten slotte is de huidige Thorbeckeweg een flinke provinciale weg door Zaandam.

Vizier

De ontwikkeling van dit gebied draagt bij aan de ontwikkeling van Poelenburg door toevoeging van woningen, sociaal maatschappelijke voorzieningen zoals sport en onderwijs en een betere OV verbinding met Zaandam en Amsterdam. Door een sterke fysieke en programmatische verbinding tussen Achtersluispolder en Poelenburg te maken, wordt de werkgelegenheid in de Achtersluispolder beter bereikbaar, vanuit de aangrenzende wijken.

Huidige situatie Thorbeckewijk

De verstedelijking van dit gebied, met wonen, werken en voorzieningen is ook van belang voor het vergroten van het aantal instappers voor de HOV ZaanIJ (sleutel 8).

Impressie Thorbeckewijk

De Achtersluispolder kent drie verschillende ontwikkelgebieden. In de Thorbeckezone (en Thorbeckewijk) komt in de toekomst de nadruk te liggen op wonen. Het huidige wegenlandschap tussen Vlinderbrug en Wibautstraat transformeert dankzij de overkluizing van de Thorbeckeweg in een prachtig groen hoogstedelijk gebied met een ontwikkelruimte voor integraal programma. Met de overkluizing van de drukke Thorbeckeweg wordt een duurzame, fysieke en mentale verbinding gelegd tussen Achtersluispolder naar Zaandam Oost. De getransformeerde Thorbeckezone is de nieuwe entree aan de zuidzijde van Zaanstad. Er zijn in de toekomst meer maatschappelijke voorzieningen. Door variatie en differentiatie in woningtypen en prijsklassen is er op loopafstand van het zuidelijke puntje van Zaandam Oost ruim de mogelijkheid een volgende stap in woonwensen te maken, met het sociale netwerk om de hoek.

Ontwikkelgebieden Achtersluispolder

Ten tweede kiezen we voor het moderniseren van een groot deel van het bedrijventerrein. Ten noorden van de Isaac Baarhaven kiezen we vooral voor bedrijfsbestemmingen, allereerst door de bestaande nautische bedrijven aan de westzijde van het gebied, langs de Zaan te behouden en waar mogelijk te versterken. Die nautische bedrijvigheid vormt een economisch belangrijke en karakteristieke watergebonden activiteit die onderdeel is van het Zaanse DNA. Het gaat om zware industrie in de hoogste milieucategorieën (4 en 5). Nieuwe woningen nabij deze bedrijven zijn niet toegestaan. Daarbij moeten we meteen opmerken dat de technologische ontwikkeling voortschrijdt. Steeds meer bedrijven voeren in hun bedrijfsproces state of the art maatregelen in waardoor ze feitelijk gaan behoren tot een lagere milieucategorie, ook als ze qua bestemming nog in een hoge categorie zitten. Een goede invulling voor het centrale reconstructiegebied, het Isaac Baartkwartier, is nieuwe bedrijvigheid, ook in de milieucategorieën 4 en 3.2. Hier ontstaan kansen om te werken aan een verduurzaming van de economie en nieuwe vormen van bedrijfshuisvesting. Bovendien kan het Baartkwartier naast bedrijven uit de Achtersluispolder ook ruimte bieden voor bedrijven die elders in Zaanstad of regio willen of moeten vertrekken. In stad en regio is grote behoefte aan 'schuifruimte' om economische functies te kunnen herschikken.

In het Sluiskwartier ten oosten van het Isaac Baartkwartier, zetten we in op een combinatie van wonen en werken. Om deze transformatie mogelijk te maken is wel een dezonering van dit gebied noodzakelijk omdat het bestemmingsplan het gebied nu als gezoneerd bedrijventerrein benoemt.

Het derde deelgebied is het Havenkwartier, dit blijft tot minstens 2040 hoofdzakelijk een economisch gebied. Hierbij gaat het vooral om het bedrijventerrein intensiever te benutten en bestaand vastgoed te vernieuwen en te verduurzamen. Intensivering is in lijn met de Zaanse Economische visie. Intensivering is van groot belang om ruimte te winnen. Deze ruimte kan worden ingezet voor bijvoorbeeld de energie infrastructuur en voor nieuwe economische activiteit waarmee het economisch profiel kan worden versterkt. Een tweede toegangsweg (over de Isaac Baarhaven) naar het Havenkwartier versterkt de toegankelijkheid en verkeersveiligheid binnen.

Bijdrage aan de strategische opgaven via de principes

Sleutel 7: Transformeren en intensiveren ASP en verbinding met Zaanstad

Geschatte bijdrage aan de Strategische Opgaves
 Blauwe lijn = huidige situatie (2023)
 Oranje lijn = richting 2040

Ruimte klimaat adaptief en groen-blauw inrichten

In de Thorbeckezone komt ruimte voor groen en blauw. Zo ontstaat er een klimaatadaptief en duurzaam gebied waar men kan wonen, werken en recreëren.

Direct en initiatiefrijk inzetten op energie transitie

De nieuw te ontwikkelen woningen in de Thorbeckezone worden een voorbeeld voor hoe de gemeente in toekomst met energie- en warmtetoevoer omgegaan wordt. Energie wordt in deze woonwijk duurzaam opgewekt, onder andere op daken (zonne-energie) verder kan er worden onderzocht in hoeverre aquathermie en het gebruik van restwarmte van het industrie op de Achtersluispolder een uitkomst biedt voor warmtevoorziening in dit gebied. De wijk wordt dus ontwikkeld om in de toekomst **duurzaam** te kunnen wonen. Bedrijven in de Achtersluispolder worden gestimuleerd om te **verduurzamen**, dit geldt voor productie en transport van goederen.

Ruim baan voor lopen, fietsen, en (hoog)waardig openbaar vervoer

De Thorbeckezone en het Sluiskwartier vormen zuidelijke entree van de gemeente. De verbinding met Amsterdam is essentieel. De Achtersluispolder is in het ZMP aangemerkt als een A PLUS-gebied: een hoog stedelijk milieu waarin de openbare ruimte vooral een verblijfsfunctie heeft. Dit vraagt om inzet op het HOV en het langzaamverkeer netwerk. Het is belangrijk dat inwoners makkelijk wandelend of met de fiets zich kunnen verplaatsen naar voorzieningen en werk, dit beïnvloedt de **gezondheid** van onze bewoners positief en vergroot de kanselijkheid. Daarnaast zorgt de overkluizing van de Thorbeckeweg voor een **veiligere** manier om jezelf te verplaatsen in dit gebied. Er komt een nieuwe verbindingsweg tussen de Achtersluispolder en Zaandam.

Een nieuwe verbinding tussen het Havenkwartier en het noordelijk deel van de Achtersluispolder en de Thorbeckezone is van belang voor de veiligheid: bij incidenten kunnen hulpdiensten nu maar via één weg (de Sluispolderweg) het gebied bereiken, door een extra weg wordt de aanrijdtijd verkleind. Tevens kan hier de verbinding worden gelegd voor langzaam verkeer tussen Amsterdam en Zaanstad en zal een nieuwe schakel in de doorfietsroute Kogerveld – Amsterdam-Noord het licht kunnen zien.

Principe door ontwikkelen van de Zaanse woonwerkstad

In het gebied van de Thorbeckezone en het Sluiskwartier komen flink veel nieuwe woningen. Doordat het een hoog stedelijk gebied wordt dragen de ontwikkelingen sterk bij aan de opgave **verstedelijking**. Doordat het gebied daarnaast dichtbij Amsterdam en Zaanse industrie ligt (zoals de Achtersluispolder) zorgt de verstedelijking voor meer aanbod van werknemers en dit is goed voor zowel **economie als kanselijkheid**.

Doordat er wordt ingezet op behoud en intensivering van de bestaande industrie in delen van de Achtersluispolder, geven wij een duidelijk signaal af aan de industrie. Zaanstad, blijft een woonwerkstad, ook in de toekomst. We behouden en versterken hiermee de **economie**.

Principe Maatschappelijk rendement

Doordat er een verscheidenheid aan woningen, voorzieningen en OV wordt gerealiseerd in dit gebied, is het gebied levensloopbestendig. Inwoners kunnen hier opgroeien en er zijn genoeg voorzieningen om ervoor te zorgen dat zij de rest van hun leven in dit gebied zouden kunnen wonen. Men ervaart geen stress door te moeten verhuizen naar een ander gebied, dit is goed voor de **gezondheid** van de inwoners. In de Thorbeckezone en het Sluiskwartier zijn goede doorgroei mogelijkheden op de woningmarkt, wat de doorstroom in de sociale huur bevordert, dit is goed voor **kanselijkheid**.

Hoe draagt deze sleutel bij aan de Zaanse identiteit?

Het wonen en werken is in Zaanstad altijd verbonden geweest. De ontwikkelingen in de Thorbeckezone zorgen voor een betere verbinding tussen het werkgebied de Achtersluispolder en de woonomgevingen Poelenburg en Peldersveld. De sleutel versterkt daardoor de Zaanse woonwerkstad. Doordat er meer woningen naast bedrijvigheid worden gerealiseerd neemt het aantal potentiële werknemers voor de bedrijventerreinen toe. De Zaanse Identiteit wordt ten slotte nog gewaarborgd doordat traditionele nautische industrie behouden blijft.

Wat is nodig qua onderzoek, middelen en instrumenten?

- Stimuleren verduurzaming van de bedrijven
- Ontwerpend onderzoek naar mogelijke profielen van de overkluizing Thorbeckeweg en de mogelijke verdichting, vervolgens opstellen van een ruimtelijk programmatisch kader

Relaties met andere sleutels

Deze sleutel heeft een relatie met:

- Sleutel 6: Productieve wijken een motor voor de Zaanse woonwerkstad
- Sleutel 8: HOV cruciale drager voor verbinding en ontwikkeling
- Sleutel 9: Bedrijventerreinen intensiveren met aandacht voor verhuisruimte
- Sleutel 12: Kwalitatieve Verstedelijking Poelenburg Peldersveld

5.1.8 Sleutel 8 - HOV cruciale drager voor verbinding en ontwikkeling

Sleutel 8 - HOV Cruciale drager voor ontwikkeling en verbinding

Situatie

In het ZMP is gekozen voor een sterke hoofdstructuur voor OV en de fiets in de vorm van de Zaanse Ladder. Het spoor vormt een belangrijke noord-zuidas door Zaanstad. Aan de oostkant van Zaandam is behoefte aan een tweede staander van de ladder: een hoogwaardige as met snel, frequent OV. Het aantal mensen dat in dit gebied woont zal de komende jaren flink gaan groeien. De huidige busverbindingen zijn niet voldoende om deze groei te ondersteunen en we willen voorkomen dat veel

nieuwe bewoners ook veel nieuwe auto's betekent. De verbinding tussen Amsterdam-Noord, Zaandam en de rest van Zaanstad moet worden verbeterd, zodat ook werkgelegenheid beter bereikbaar wordt voor de inwoners van Zaandam Oost.

Vizier

De systeemsporg van de HOV ZaanIJ als duurzame verbinding tussen Amsterdam en Zaandam via de Achtersluispolder is een onmisbare schakel in het toekomstige lokale en regionale vervoerssysteem. Een essentiële ruggengraat voor de ontwikkeling van Zaandam en zorgt voor mogelijke verandering van de stedelijke infrastructuur. Door de corridorverbinding ZaanIJ (HOV met vertrambaar bus rapid transport (BRT)) aan te sluiten op zowel Kogerveld als de treinverbinding Zaandam-Alkmaar wordt de bereikbaarheid van de oostelijke delen van Zaandam enorm vergroot en ontstaat er een betere verbinding met de regio. Hierdoor ontstaat een tweede staander van de ladder (naast de spoorlijn) die Zaanstad verbindt met Amsterdam (Bereikbare steden, gebiedsplan Zaanstad). Goede verbindingen - tussen buurten in Zaandam-Oost, naar de rest van de gemeente, het buitengebied en de regio Amsterdam – zijn essentieel voor onze inwoners om voorzieningen te kunnen bereiken, te recreëren maar ook voor de bereikbaarheid van banen. De Wibautas is het meest wenselijke tracé voor de HOV-route in Zaanstad.

Impressie trambaan Wibautstraat

Een HOV-verbinding met haltes passend bij de 15 minutenstad en die optimaal ondersteunend is aan het sociale weefsel voor de toekomstige gebruikers van de oostelijke delen van Zaandam. De Wibautas wordt hiermee aantrekkelijker voor meer verstedelijking met ook andersoortige functies dan alleen wonen. Hoe het tracé binnen de totale ZaanIJ-corridor gaat lopen, wordt in regionaal verband bepaald.

Bijdrage aan de strategische opgaven via de principes

Sleutel 8: HOV cruciale drager voor verbinding en ontwikkeling

Geschatte bijdrage aan de Strategische Opgaves
Blauwe lijn = huidige situatie (2023)
Oranje lijn = richting 2040

Ruimte klimaat adaptief en groen-blauw inrichten

- Het aanleggen van de HOV ZaanIJ door Zaandam Oost is een cruciale schakel in de Zaanse mobiliteitstransitie. Doordat er in de toekomst minder mensen gebruik maken van de auto of een eigen auto in bezit hebben ontstaat er meer ruimte.
- Er moet worden onderzocht in welke mate de ruimte die vrij komt groenblauw kan worden ingericht. De Aanpak Ontwerp Openbare ruimte kan hiervoor richting geven. Het vergroenen van deze openbare ruimte draagt bij aan de strategische opgaves **gezondheid, duurzaamheid en kansengelijkheid**.

Direct en initiatiefrijk inzetten op energie transitie

- De HOV ZaanIJ verbinding wordt op een duurzame manier ingericht. De HOV die er komt te rijden zorgt voor een afname in uitstoot van broeikasgassen omdat hij elektrisch zal gaan rijden. Dit draagt bij aan de **gezondheid** en **duurzaamheid** van onze inwoners en de gemeente.

Ruim baan voor lopen, fietsen, en (hoog)waardig openbaar vervoer

- Het realiseren van de HOV ZaanIJ zorgt ervoor dat de gemeente goed verbonden wordt met Amsterdam-Noord. Doordat er een hoogwaardig openbaar vervoerlijn komt zullen minder mensen de auto gaan gebruiken en meer mensen een combinatie van wandelen, fietsen en openbaar vervoer. Hierdoor verbetert de **gezondheid** van onze inwoners. Een afname van het autoverkeer door een toename in het gebruik van OV, levert een grotere verkeersveiligheid.

Door ontwikkelen van de Zaanse woonwerkstad

- De HOV ZaanIJ zorgt voor een betere verbinding tussen wonen en werken. Inwoners van bijvoorbeeld Zaandam Oost kunnen makkelijker en sneller naar werk komen. Dit verhoogt de **kansengelijkheid** van gebieden die nu slecht verbonden zijn met de regio of andere delen van onze gemeente. Daarnaast zorgt het ervoor dat bedrijven in onze gemeente dichterbij de inwoners zijn, dit vergroot het aanbod aan werknemers en is daardoor goed voor de **economie**. Bovendien zorgt de realisatie van een HOV lijn ervoor dat er meer woningen gebouwd kunnen worden nabij de nieuw te realiseren knooppunten. Kwalitatieve **verstedelijking** en een flinke toename van het aantal woningen in Zaandam-Oost is hierdoor mogelijk, inwoners zijn hiermee goed verbonden met gemeente en regio.

Ruimtelijk investeren om maatschappelijk het verschil te maken daar waar het meest nodig is

- Het principe maatschappelijk renderen komt indirect terug in deze sleutel. Onder andere doordat de aanleg van een HOV lijn zorgt voor de mogelijkheid tot kwalitatieve **verstedelijking**, met divers woningaanbod en voorzieningen en werkgelegenheid nabij. Dit leidt tot meer **kansengelijkheid** in Zaandam Oost.

Hoe draagt deze Sleutel bij aan de Zaanse identiteit?

De haltes van de HOV ZaanIJ kunnen een bijdrage leveren aan de identiteit van de plek. Het gaat om haltes met een uniform karakter, ingepast op lokale context. Gebruikmakend van specifieke locatiemarkers en de opgave ter plaatse zal elke halte een ander karakter krijgen.

Wat is nodig qua onderzoek, middelen en instrumenten?

- Detail onderzoek naar de HOV ZaanIJ, tracé en vorm (BRT), kosten en verdeling daarvan
- De opgave die hieruit voortvloeit voor Zaanstad is een verkenning van de stedenbouwkundige inpassing van de HOV-lijn via de Noorder IJplas, via de Achtersluispolder. En ook een herprofilering van de Oostelijke Stamweg/Wibautas tot aan Station Kogerveld en verder. Onderzocht wordt hoe HOV ZaanIJ, naast een goede aantakking op de Hoornselijn (Zaandam - Hoorn) ook de verbinding kan maken met de Zaanlijn (spoorlijn Sloterdijk - Alkmaar).
- Ontwerpend onderzoek naar mogelijkheden voor verbinding van de haltes met het lokale fiets- en voetnetwerk en groen blauwe inrichting van vrijkomende ruimte.

Relatie andere sleutels

Deze sleutel heeft een relatie met:

- Sleutel 5: Knooppunten ontwikkelen om wonen, werken, voorzieningen en bereikbaarheid bijeen te brengen
- Sleutel 7: Transformeren en Intensiveren van de Achtersluispolder en het verbeteren van de verbinding met Zaanstad en Amsterdam
- Sleutel 11: N203 transformeren
- Sleutel 12: Kwalitatieve Verstedelijking Poelenburg Peldersveld

5.1.9 Sleutel 9 - Bedrijventerreinen intensiveren met aandacht voor verhuisruimte

Sleutel 9 - Bedrijventerreinen intensiveren met aandacht voor verhuisruimte

Situatie

Het Noordzeekanaalgebied (NZKG) vormt samen met Molletjesveer/Noorderveld het economische hart van de Zaanse bedrijvigheid. De druk op de ruimte van de bedrijventerreinen neemt steeds meer toe. Daarom behouden de bedrijventerreinen HoogTij, Westerspoor, Assendelft Noord, Zuiderhout-Zuid,

Huidige situatie Molletjesveer

Molletjesveer en Noorderveld hun exclusieve economische bestemming.

Ruimte is schaars, vooral voor bedrijven met een hoge milieubelasting categorie 4 en 5.

Impressie bedrijventerrein Molletjesveer

Als we bedrijvigheid tot categorie 3 in woonwijken en op de bedrijventerreinen intensiveren, dan biedt dit niet voldoende ruimte om aan de vraag naar bedrijfsruimte voor categorie 4 en 5 te voldoen. Om de kansen van economische groei te benutten is voldoende ruimte voor economische activiteit noodzakelijk. Dit kunnen we bereiken door intensiever gebruik van de ruimte te maken. In deze sleutel is expliciet niet beschreven hoe we omgaan met de herstructurering van de Achtersluispolder. Dit is omschreven in Sleutel 12.

Vizier

Voor een deel is er nog ruimtewinst te behalen door op bedrijventerreinen beter te sturen op efficiënter ruimtegebruik. Er zijn bijvoorbeeld locaties en panden in onbruik geraakt, die in de loop der tijd in gebruik genomen zijn voor functies, die ook elders in de gemeente ondergebracht zouden kunnen worden. Zo kunnen we schuifruimte voor de categorie 4 en 5 bedrijven maken.

Per terrein stellen we samen met de zittende ondernemers en/of verenigingen van ondernemers een helder locatieprofiel op. Welk bedrijf past op de locatie en voor welk bedrijf moet een andere plek gezocht worden? Daarnaast kan door gebruik te maken van innovatieve bouwconcepten meer dubbel ruimtegebruik worden ingezet. Daarbij gaan we selectiever gronden uitgeven aan bedrijven uit transformatiegebieden. We kijken hierbij ook naar de toegevoegde waarde voor Zaanstad. Daarbij wordt voorrang gegeven aan bedrijven binnen speerpuntsectoren. Om meer grip te krijgen op het grondeigendom van de nog beschikbare uit te geven kavels, hebben we erfpacht op het bedrijventerrein Hoogtij fase 2 geïntroduceerd.

Verhuisruimte voor Zaanse bedrijven en industrieën die op termijn willen verplaatsen heeft onze aandacht. Hiermee kan de leefkwaliteit in de woonwijken worden verbeterd. Voor de verhuisruimte moet alle potentiële ruimte onderzocht worden. Ook in regionaal verband zullen alternatieve oplossingen gevonden moeten worden.⁴⁸

Bijdrage aan de strategische opgaven via de principes

Sleutel 9: Bedrijventerreinen intensiveren met aandacht voor verhuisruimte

Geschatte bijdrage aan de Strategische Opgaves
 Blauwe lijn = huidige situatie (2023)
 Oranje lijn = richting 2040

Openbare ruimte Klimaatadaptief groen-blauw inrichten

- Door de ruimte op bedrijventerreinen intensiever te gebruiken en ruimte voor bedrijven te vinden die vanuit de transformatiegebieden een nieuwe plek moeten krijgen, kan in stedelijk gebied ruimte ontstaan voor klimaatadaptatie. Doordat er in de zomer minder hittestress is, verbetert de **gezondheid** van mensen in dit gebied. Daarnaast wordt het **veiliger** omdat er meer ruimte is voor

waterberging en opvang. Ook worden de huidige bedrijventerrein in de toekomst groener ingericht zodat ze **duurzamer** zijn.

Direct en initiatiefrijk inzetten op de energietransitie

- Op de acht grote bedrijventerreinen waar wordt geïntensiveerd, is een plan van aanpak om te **verduurzamen** (reductie van CO2). Daarnaast (ook ten behoeve van **duurzaamheid**) wordt dubbelruimte gebruik gestimuleerd, op daken van bedrijven komen in de toekomst in toenemende mate zonnepanelen of andere middelen om energie op te wekken.

Ruim baan voor lopen, fietsen en (hoogwaardig) openbaar vervoer

- Door betere loop-, fiets- en OV-verbindingen te maken van en naar bedrijventerreinen, worden banen beter bereikbaar voor de beroepsbevolking van Zaanstad. Dit komt de **kansengelijkheid** van onze inwoners ten goede.

Door ontwikkelen van de Zaanse woonwerkstad

- Bij stedelijke ontwikkelingen maken we ruimte voor bij de wijk passende bedrijvigheid. Dit zorgt ervoor dat onze **economie** versterkt. De bedrijventerreinen zijn puur voor de 'zwaardere' bedrijvigheid die zich niet laat mengen met de woonfunctie om de **veiligheid** en de **gezondheid** van onze inwoners te waarborgen. Bedrijven worden gemotiveerd te verplaatsen naar wat voor hun soort bedrijvigheid de juiste plek is.

Ruimtelijk investeren om maatschappelijk het verschil te maken

- Doordat bedrijventerrein geïntensiveerd worden groeit de werkgelegenheid. Er zijn daardoor **gelijkere kansen** in Zaanstad in 2040.

Bijdrage aan Zaanse identiteit

De foodsector, maakindustrie en bouw zijn sterke sectoren in Zaanstad.

Wat is nodig qua onderzoek, middelen en instrumenten?

- Doorlopend onderzoek in de regio naar vraag en aanbod van bedrijventerreinen (MRA-Plabeka).
- Per terrein heldere locatieprofiel opstellen

Relatie met andere sleutels

Deze sleutel heeft een relatie met:

- Sleutel 13: Natuur beschermen door stikstofdepositie te verlagen
- Sleutel 5: Productieve wijken een motor voor de Zaanse woonwerkstad

5.1.10 Sleutel 10 - De directe verbinding van de A8 aan de A9 en de Landschappelijke inpassing

Sleutel 10 - Realisatie en inpassing A8/A9

Situatie

Momenteel is de auto verbinding met omliggende gemeentes, zoals Alkmaar, niet optimaal. Doordat de A8 en de A9 niet op een directe wijze op elkaar zijn aangesloten moeten automobilisten via provinciale wegen, die daar niet voor geschikt zijn, naar Zaanstad of richting Amsterdam (en andersom). De missende directe verbinding tussen de A8 en de A9 is een traject in de nationale en regionale auto infrastructuur.

Vizier

Bij de directe verbinding van de A8-A9 gaat het om een ontbrekende schakel in de nationale hoofdinfrastructuur voor autoverkeer, het gaat om een wegverbinding tussen de vervoerscorridors van Amsterdam naar het noorden, naar Alkmaar-Heerhugowaard-Den Helder aan de

westkant en Purmerend-Hoorn-Enkhuizen-Lelystad naar het noordoosten. De verbindingsweg A8-A9 is een regionaal en nationaal bereikbaarheidsvraagstuk voor een betere doorstroming en voor het verbeteren van de leefbaarheid (m.n. luchtkwaliteit). Dit is bij uitstek een sleutel waarbij regionale, provinciale en nationaal overleg nodig is. De directe verbinding A8-A9 door de Assendelverpolder ontlast de doorgaande verbinding over de Provincialeweg N203 in Zaanstad-Noord richting Uitgeest. De leefbaarheid in Zaanstad Noord staat al jaren onder druk door de verkeerdrukke op de Provinciale weg N203. De nieuwe snelweg ligt niet in de bebouwde kom en daarmee dalen de negatieve effecten in de woonomgeving.

Impressie ondertunneling directe verbinding A8-A9

De directe verbinding van de A8 op de A9 heeft de potentie om een grote bijdrage te leveren aan de zes strategische opgaves van Zaanstad. In de onderstaande tekst wordt omschreven hoe de vijf principes van de Omgevingsvisie toepasbaar zijn op deze sleutel. Hierin wordt ook duidelijk hoe deze verband houden met de strategische opgaves.

Bijdrage aan de strategische opgaven via de principes

Sleutel 10: De verbinding van de A8 aan de A9 en de Landschappelijke inpassing

Geschatte bijdrage aan de Strategische Opgaves
 Blauwe lijn = huidige situatie (2023)
 Oranje lijn = richting 2040

Ruimte klimaat adaptief en groen-blauw inrichten

- Door de aanleg van de directe verbinding A8-A9 worden de groenblauwe kwaliteiten van het buitengebied beter toegankelijk en daardoor beter benut. Dit heeft een positief effect op de gezondheid van onze bewoners doordat zij gemakkelijker kunnen recreëren. Een goede ruimtelijke-inpassing moet er voor zorgen dat de structuren in het buitengebied niet onderbroken worden.

Direct en initiatiefrijk inzetten op energie transitie

- Langs de randen van de nieuwe verbinding A8-A9 kan ruimte worden gemaakt voor opwekking van groene energie (zonnepanelen). Daarnaast wordt er onderzocht of er geschikte locatie(s) zijn

voor het snel opladen van elektrische voertuigen. Zo draagt de aanleg van deze snelweg bij aan de transitie naar een meer **duurzame** vorm van mobiliteit.

Ruim baan voor lopen, fietsen, en (hoog)waardig openbaar vervoer

- Dit principe lijkt in eerste instantie haaks te staan op de aanleg van een extra snelweg binnen de gemeente. Echter, ontstaat er door de aanleg van de A8-A9 binnenstedelijk extra ruimte om te lopen, te fietsen en - door een fijnmaziger netwerk- beter gebruik te maken van het openbaar vervoer. Dit bevordert de kanselijkheid in onze gemeente, doordat de inwoners zich makkelijker kunnen verplaatsen in de gemeente. Daarnaast kan het bewegen stimuleren dit heeft een positieve uitwerking op de gezondheid van onze inwoners.
- De directe verbinding van de A8 aan de A9 zal zorgen voor minder verkeer in de bebouwde kom en daardoor ook tot minder verkeersongevallen en zal daarom goed zijn voor de veiligheid van, fietsers en voetgangers.

Door ontwikkelen van de Zaanse woonwerkstad

- De directe verbinding van de A8 op de A9 zorgt ervoor dat Zaankanters beter verbonden zijn met werkgelegenheid in de regio. Daarnaast zorgt het ervoor dat onze industriegebieden beter verbonden zijn met mogelijk werknemers die elders wonen. Hierdoor is de verbinding goed voor **economie** en **kanselijkheid**. De aanleg van de verbinding tussen de A8-A9 is belangrijk voor mensen die in Noord-Holland Noord wonen en werken in Zaanstad en Amsterdam. Het is een strategische opgave voor de hele regio. Daarom is verdere samenwerking met de provincie en omliggende gemeentes essentieel.
- Verder zal de toevoer van vracht in mindere mate door de bebouwde kom van Zaanstad hoeven te rijden, dit betekent dat de **verkeersveiligheid** verbetert.
- De directe verbinding van de A8 op de A9 zorgt er daarnaast voor dat er **verstedelijking** mogelijk is in delen van Zaanstad. De opgave die er in Zaanstad-Noord (Krommenie) ligt voor woningbouw kan sneller worden gerealiseerd door de aanleg van de directe A8-A9 verbinding. De inwoners van deze woningbouw zijn namelijk direct goed verbonden met de omgeving en extra congestie in het dorp wordt voorkomen.

Ruimtelijk investeren om maatschappelijk het verschil te maken daar waar het meest nodig is

- De directe verbinding van de A8 op de A9 zorgt ervoor dat Zaankanters beter verbonden zijn met regio. Onze inwoners zijn door de directe verbinding beter verbonden met werkgebieden ten westen en noorden van Zaanstad. Meer inwoners krijgen daardoor een **eerlijkere kans** op een passende werkplek.
- Verder biedt een adequate landschappelijke inpassing van de A8-A9 kansen om het buitengebied in kwaliteit te verhogen. Volgens het landschapsplan van de provincie kan een goede inpassing een positief effect hebben op het landschap. Onder andere doordat recreanten beter verbonden zijn met het buitengebied.

Wat is nodig qua onderzoek, middelen en instrumenten?

- Onderzoek naar haalbaarheid en financiering van A8-A9 door regio en provincie
- Adequate inpassing van het plan aan de hand van het landschapsplan van de provincie

Relatie andere sleutels:

Deze sleutel heeft een relatie met:

- Sleutel 9: Bedrijventerreinen intensiveren met aandacht voor verhuisruimte
- Sleutel 11: N203 wordt een stadslaan met integrale programma's
- Sleutel 13: Natuur beschermen door stikstofdepositie te verlagen

5.1.11 Sleutel 11 - N203 wordt een stadslaan met integrale programma's

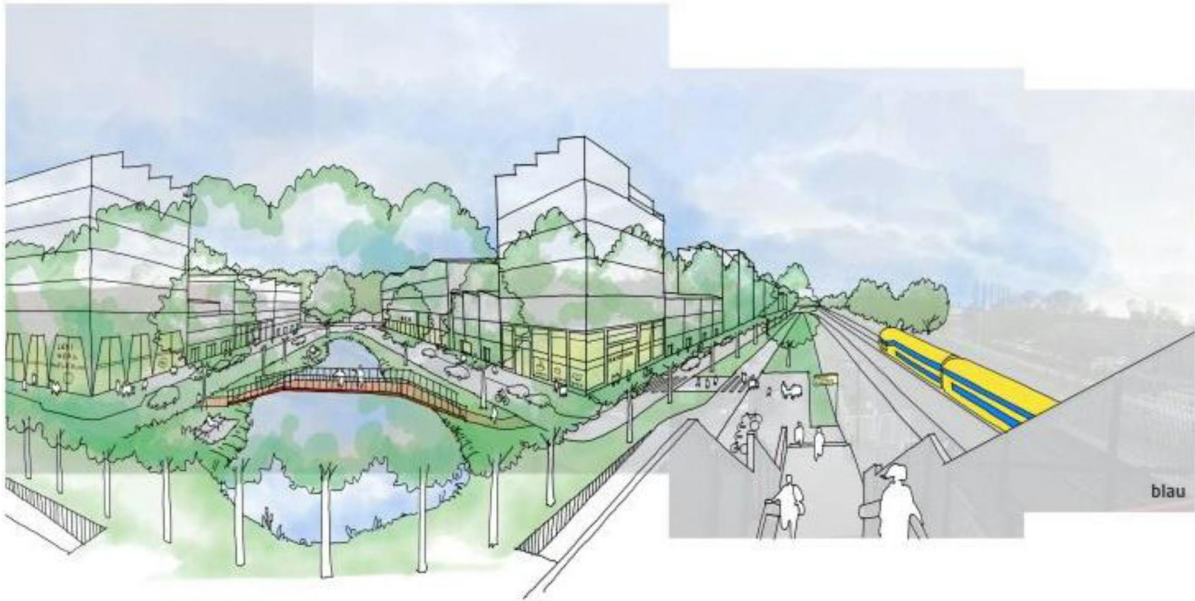
Sleutel 11 - N203 wordt een stadslaan met integrale programma's

Situatie

Zaanstad heeft door de jaren heen profijt gehad van de Rijks-en provinciale wegen die door onze gemeente lopen. Maar door de groei van onze gemeente hebben ze op termijn gezorgd voor van verstoring van de structuur van de gemeente. Het verbeteren van verbindingen in de gemeente en in het landschap ten behoeve van het vergroten van variatie en sociale veerkracht is zowel ruimtelijk als sociaal hoog nodig. De N203 heeft nu als voornaamste functie, doorstroom van verkeer door Zaanstad. Inwoners van andere gemeentes rijden door onze gemeente richting Amsterdam of andere plekken zonder als eindbestemming Zaanstad te hebben.

Vizier

Op lange termijn verwachten we dat het autoverkeer in absolute getallen op de provinciale wegen gaat afnemen, maar dat kunnen we (nog) niet met cijfers onderbouwen. Mede ingegeven door de ingezette mobiliteitstransitie en flankerend beleid: meer fiets/ov, deelmobiliteit en knooppunten wonen/werken/bereikbaarheid nabij. De vorm-gebruik-functie van de provinciale weg verandert bij de afname van het aantal vervoersbewegingen. De Provincialeweg (N203) kan door een mogelijke verkeerskundige afschaling transformeren naar stads- of parklaan met een gezond, groen en ontspannen karakter, waar een plek is voor een ieder. Zo kan de Provincialeweg (N203) de functie krijgen van ontsluitingsroute naar de aanliggende wijken boven de doorstroomfunctie. In het verlengde van de transformatie van de Provinciale weg is de verwachting dat ventwegen vrij komen en een andere invulling kunnen krijgen.

Impressie station Assendelft

Wonen/werken met een goede bereikbaarheid langs een aantal OV-knooppunten. De opgave is dan om over de hele lengte van de Provincialeweg een ruimtelijke strategie te ontwikkelen waardoor deze transformatie naar een nieuw stuk gemeente gestalte kan krijgen, met programma's niet primair het wonen of werken maar ondersteunende functies zoals mobiliteitshubs, waardoor auto's en vrachtverkeer uit de wijken geweerd kunnen worden, of plekken voor verkoeling en ontmoeting. Het belang om de leefbaarheid rond de Provinciale weg te verbeteren wordt in de externe consultatie onderstreept. Ook waterberging ten behoeve van de aangrenzende 'badkuipwijken' is een optie. Mogelijk kan vanuit efficiënt ruimtegebruik de herinrichting aangegrepen worden om de zone in te richten als 'energiestraat', zowel onder als boven de grond een belangrijke opgave voor de gemeente als geheel die in deze zone een plek kan krijgen. Het ruimtebeslag en beheer van de grote hoeveelheid kabels en buizen in de ondergrond is een belangrijke randvoorwaarde voor het welslagen van deze transitie. Voor elk deel van deze provinciale weg geldt dat eerst verdiepende analyses en ontwerpende onderzoeken zullen worden uitgevoerd, voordat de stap naar daadwerkelijke aanpassing van het profiel kan worden gezet.

Bijdrage aan de strategische opgaven via de principes

Sleutel 11: N203 wordt een stadslaan met integrale programma's

Geschatte bijdrage aan de Strategische Opgaves
 Blauwe lijn = huidige situatie (2023)
 Oranje lijn = richting 2040

De mogelijke transformatie van de N203 draagt voor bij aan de leefbaarheid van de hele gemeente Zaanstad. Het transformeren van de N203 zal voornamelijk zorgen voor extra ruimte, deze ruimte

dient aan de hand van de onderstaande principes ingericht te worden, want die gelden altijd en overal. Het is belangrijk om te onderzoeken waar langs de N203, hoe veel ruimte er vrij komt en welke ruimte in de ondergrond beschikbaar is. Het mogelijk afschalen van de N203 gaat hand-in-hand met de directe aansluiting van de A8 op de A9 (sleutel 10). De directe aansluiting is randvoorwaardelijk voor het in grote mate afschalen van de N203. Als de directe verbinding A8-A9 niet door gaat, moet worden onderzocht in welke mate en vorm de verkeerskundige afschaling van de N203 kan plaatsvinden.

Ruimte klimaat adaptief en groen-blauw inrichten

- De ruimte die mogelijk langs de N203 vrij komt biedt een kans om meer groenblauwe structuren toe te voegen aan onze gemeente. Dit kan een oplossing bieden voor toenemende hittestress en wateroverlast in de zogenoemde badkuipwijken tussen de N203 en de Zaan. Dit draagt bij aan de **veiligheid** in onze leefomgeving doordat er beter omgegaan kan worden de negatieve gevolgen van klimaatverandering.
- Daarnaast kunnen de groenstructuren extra mogelijkheden bieden voor kleinschalige recreatie wat bijdraagt aan de **gezondheid** van onze inwoners.

Direct en initiatiefrijk inzetten op energie transitie

- Mogelijk kunnen rond delen van de N203 nieuwe **duurzamere** woon- en werkvormen worden gebouwd.
- Energie- en warmte worden op **een duurzame manier** opgewekt en gebruikt in deze nieuwe woon- en werkgebieden. Er moet worden onderzocht of de ruimte die mogelijk vrijkomt gebruikt kan worden om duurzame elektriciteit en warmte naar gebieden nabij de N203 te brengen.

Ruim baan voor lopen, fietsen, en (hoog)waardig openbaar vervoer

- Voorwaardelijk voor de transformatie van de N203 is dat de mobiliteitstransitie wordt gefaciliteerd, het transformeren kan eerder als de A8 aan de A9 verbonden wordt (sleutel 12).
- Ook de knooppunt ontwikkeling van de stations (sleutel 7) is van groot belang.
- Verder kan er ruimte vrij komen doordat er minder autoverkeer is, deze ruimte moet goed worden ingericht zodat onze inwoners kunnen beter gebruik maken van de fiets, dit bevordert de **gezondheid**.
- Doordat er minder autoverkeer komt verbetert de oversteekbaarheid en daarmee de **verkeersveiligheid**.
- Ten slotte zorgt een afname in de uitstoot van uitlaatgassen ook voor een toename in de **gezondheid**.

Door ontwikkelen van de Zaanse woonwerkstad

- De mogelijke ontwikkelingen bij de N203 worden onderdeel van de Zaanse woonwerkstad. Dit betekent dat wonen en werken beide moeten worden geprogrammeerd. Er komt een divers woningaanbod zodat doorstroom en doorgroei mogelijkheden van woningen wordt gestimuleerd, dit zorgt voor **gelijke kansen** voor iedereen. Daarnaast zorgt een combinatie van wonen- en werken voor een stabielere economie en voldoende ruimte voor een diverse **economie** in Zaanstad.

Ruimtelijk investeren om maatschappelijk het verschil te maken daar waar het meest nodig is

- Belangrijk bij ontwikkelingen nabij of op de huidige N203 is dat er wordt gekeken naar de lokale behoeftes van een wijk. Het is niet aan te raden om een programma te maken voor de hele sleutel omdat verschillende delen van Zaanstad verschillende behoeftes kennen. Hiervoor moet onder andere gekeken worden naar de maatschappelijke behoeftes. Zo zijn er in Zaanstad-Noord weinig voorzieningen voor jongeren, de ruimte die vrijkomt kan helpen bij het maken van dit soort voorzieningen. Bij wijken waar weinig woningen zijn voor ouderen kan worden gekeken of er meer woningen voor ouderen gerealiseerd kunnen worden. Op deze manier wordt de **kansengelijkheid** voor een kwalitatieve woonomgeving voor verschillende doelgroepen vergroot.

Hoe draagt deze Sleutel bij aan de Zaanse identiteit?

De N203 doorkruist de hele gemeente, en loopt langs de spoorlijn met vijf van de zes stations. Deze stations zijn een uniek kenmerk voor Zaanstad en kunnen beter benut en ontwikkeld worden. Daar waar de stations bijna samenvallen met de N203 zijn deze te ontwikkelen knooppunten identiteitsbepalend voor de N203. Op andere plekken kunnen andere locatie specifieke kenmerken gebruikt worden om de N203 ter plaatse identiteit te geven. Door de N203 om te vormen zal daarnaast de barrièrewerking die de weg en het spoor hebben worden verminderd, oost-west verbindingen worden daardoor versterkt in Zaanstad.

Wat is nodig qua onderzoek, middelen en instrumenten?

- Onderzoek of afschaling mogelijk is en in welke mate en vorm en naar hoe er adequaat kan worden ingezet op de mobiliteitstransitie in Zaanstad.
- Voor elk deel van de provinciale weg verdiepende analyses en ontwerpende onderzoeken uitvoeren naar mogelijke ruimtelijk programmatische invullingen
- Strategie voor mogelijke transformatie
- Onderzocht of de ruimte die mogelijk vrijkomt gebruikt kan worden om duurzame elektriciteit en warmte naar gebieden nabij de N203 te brengen

Relatie met andere sleutels

Deze sleutel heeft een relatie met:

- Sleutel 3: De groene potentie van stadsparken ten volle benutten
- Sleutel 5: Doorontwikkeling levendig stadshart Zaandam Centrum
- Sleutel 6: Knooppunten ontwikkelen om wonen, werken, voorzieningen en bereikbaarheid bijeen te brengen
- Sleutel 7: Productieve Wijken een motor voor de Zaanse woonwerkstad
- Sleutel 9: HOV cruciale drager voor verbinding en ontwikkeling
- Sleutel 10: De directe verbinding van de A8 aan de A9 en de Landschappelijke inpassing

5.1.12 Sleutel 12 - Kwalitatieve verstedelijking Poelenburg en Peldersveld

Sleutel 12 – Kwalitatieve verstedelijking Poelenburg/Peldersveld

Situatie

De bewoners van Poelenburg en Peldersveld waarderen hun wijken door de ruime opzet en het vele groen. Dat neemt niet weg dat de wijk ook een grote sociale problematiek kent. Als jonge gemeentebewoner heb je minder kansen in het leven. De Omgevingsvisie schetst een beeld van ruimtelijk investeren om voor deze wijken én voor de hele gemeente maatschappelijk te renderen. Door een slimme manier van verdichting kan een gevarieerder aanbod van woningen in evenwicht worden gebracht met wonen in het groen. Daarnaast moeten deze wijken beter verbonden worden met de rest van Zaanstad en met Amsterdam.

Vizier

De overmaat aan anonieme openbare ruimte – denk aan de grote verharde parkeerterreinen en onbenut gebleven collectieve, groen ruimten– kan daarentegen verminderd worden. Dat biedt ruimte

Impressie Poelenburg

voor het realiseren van een gevarieerd aanbod van woningen voor alle doelgroepen, bovenop de aantallen die nu geprogrammeerd staan. Ervaringen en studies met vergelijkbare wijken elders in Nederland laten zien dat ook hier 25-30% woningen kunnen worden toegevoegd en de openbare ruimte veel hoogwaardiger kan worden ingericht. De waterpartijen en vaarten maken wonen, werken en voorzieningen aan het water mogelijk. Gezamenlijk zorgt deze sleutel voor een enorme opsteker voor de kwaliteit van de fysieke en sociale leefomgeving.

Poelenburg en Peldersveld kunnen we niet los zien van de aangrenzende gebieden en de hele stad. Voor het behalen van de PACT doelstellingen én de kwalitatieve verstedelijking is een goede verbinding richting het Zuiden nodig. Een nieuwe wijk bij de overkluizing van de Thorbeckeweg slecht de barrière van deze weg, en verbindt Zaandam Oost met de Thorbeckezone en de ontwikkelingen in de Achtersluispolder: het wordt één samenhangend geheel.

De betere verbinding aan het Vijfhoekpark maakt het gebruik van dit op te waarderen stadspark vanzelfsprekend en aantrekkelijk. Poelenburg Peldersveld wordt zo een kansrijke wijk met aantrekkelijke en gemengde woon-werk milieus bij de entree van Zaanstad.

De ontsluiting met een fijnmazig fiets- en wandelnetwerk en 1 of 2 haltes van de nieuwe HOV ZaanIJ zorgt voor korte wegen naar het centrum, de stations Kogerveld en Zaanse Schans, en ook richting de metro Amsterdam Noord.

Bijdrage aan de strategische opgaven via de principes

Geschatte bijdrage aan de Strategische Opgaves
Blauwe lijn = huidige situatie (2023)
Oranje lijn = richting 2040

Ruimte klimaat adaptief en groen-blauw inrichten

- De op menselijk maat teruggebrachte openbare ruimte tussen de gebouwen wordt hoogwaardig en ten behoeve van het gewenste gebruik ingericht en ook nieuwe gebouwen maken bouwkundig ruimte voor buffering van piekregenwater. Bomen en luifels zorgen voor schaduw en dragen zo in samenspel met de bestaande groen-blauwe structuren bij aan de strategische opgave **Duurzaamheid** en de strategische opgave **Verstedelijking**.
- De openbare ruimte is hoogwaardig en dient als koelteplek om te ontspannen en draagt bij aan de strategische opgave **Gezondheid**.

Direct en initiatiefrijk inzetten op energie transitie

- De nieuwe gebouwen voor wonen of werken (sloop nieuwbouw en toevoegingen) zijn duurzamer, energieneutraal of energiepositief om andere gebouwen van stroom of warmte te verzorgen. Zij zijn uitstekend geïsoleerd en wekken door zonnecellen op de gevel of het dak energie op. Waterpartijen worden gebruikt voor aquathermie. Met alle deze maatregelen draagt deze Sleutel bij aan de **strategische opgave Duurzaamheid**.

Ruim baan voor lopen, fietsen, en (hoog)waardig openbaar vervoer

- Duurzame en kwalitatieve stedelijke ontwikkeling in de bestaande gemeente met hoogwaardig ingerichte openbare ruimte nodigt uit tot bewegen (fietsen, lopen) en ontmoeten (**strategische opgave Gezondheid**).
- Door een substantiële toevoeging van wonen en werk komen er voldoende 'instappers' voor de nieuw HOV lijn ZaanIJ (**strategische opgave Verstedelijking**). Deze verbeterde bereikbaarheid vermindert vervoersarmoede en draagt bij aan arbeidsparticipatie en de **strategische opgave Kansengelijkheid**.
- Het aanbod van een goed bereikbare OV stimuleert lopen en fietsen draagt 7 door het verminderen van het autoverkeer, bij aan de verbetering van de luchtkwaliteit (**strategische opgave Gezondheid**) en verkeersveiligheid (**strategische opgave Veiligheid**).

Door ontwikkelen van de Zaanse woonwerkstad

- Poelenburg en Peldersveld zijn ook bij uitstek geschikt om wonen en werken te combineren in Productieve Wijken; de voornamelijke woonfunctie wordt verbreed; door betaalbare ruimte voor werken wordt de wijk economie en de arbeidsparticipatie versterkt; niet alleen in de wijkwinkelcentra, maar ook bijvoorbeeld in de plinten van nieuwe woongebouwen, of zelfstandige

werk- en voorzieningengebouwen. Dit versterkt de wijkeconomie en draagt bij aan de **strategische opgaves Economie en Kansengelijkheid**.

- De combinatie met minimaal 10-25% ruimte voor werk (conform strategie functiemenging) in de vorm van een productieve wijk zorgt voor uitstekende bereikbaarheid **van banen** binnen de wijk, vestigingsklimaat (**strategische opgave Economie**) en een aantrekkelijk en sociaal veilig milieu over dag en 's avonds (**strategische opgave Veiligheid**).
- Duurzaam en circulaire nieuwbouw draagt bij aan de **strategische opgave Duurzaamheid**, o.a. door hergebruik van materialen en hernieuwbare bouwmaterialen zoals hout.

Ruimtelijk investeren om maatschappelijk het verschil te maken daar waar het meest nodig is

- Een van de PACT afspraken houdt in dat het (te) hoge aandeel sociale huurwoningen van 67% naar 40% terug wordt gebracht, om de inkomensgroepen, maar ook het woningaanbod beter in balans te krijgen, wat bijdraagt aan de **strategische opgave Kansengelijkheid**.
- Door een grotere diversiteit van woningen voor meerdere doelgroepen (mensen met verschillende beurzen, leeftijden, leefstijlen) kunnen nieuwe bewoners instromen en krijgen bestaande bewoners meer kansen om een wooncarrière in hun eigen wijk te maken. Op die manier draagt kwalitatieve verstedelijking bij aan behoud van bestaande sociale netwerken en zorgt tegelijkertijd voor een meer diverse sociale structuur, die Poelenburg en Peldersveld aantrekkelijker en minder kwetsbaar maakt. (**strategische opgave Kansengelijkheid** en **strategische opgave Verstedelijking**).
- In navolging van het Zaanse maatschappelijk voorzieningenmodel biedt kwalitatieve verstedelijking ook volop ruimte voor meer en betere maatschappelijke voorzieningen, zoals nieuwe scholen of combinaties van buurt- en wijkvoorzieningen. De nieuwe functies dragen bij aan sociale ontmoeting, educatie, cultuur, welzijn en zodoende aan de **strategische opgave Kansengelijkheid**.

Hoe draagt deze Sleutel bij aan de Zaanse identiteit?

De structuur van de naoorlogse wijken Poelenburg en Peldersveld en hun groen blauwe kwaliteiten zijn Zaanse erfgoed, meer dan de gebouwen zelf; deze sleutel draagt bij aan het beter benutten én toekomstbestendig maken van deze kernkwaliteiten. Door de wijken niet als achterkant omgeven door de geluidsschermen van de A8 en het afstandsgroen van Thorbeckeweg te zien, maar als onderdeel van de voorkant en entree van de gemeente vanaf de snelwegafrit A8 biedt de kans nieuwe, identiteit stichtende gebouwen en wijken langs groen-blauwe structuren te realiseren.

Wat is nodig qua onderzoek, middelen en instrumenten?

- Studie naar wat behouden dient te worden van de ruimtelijke kernkwaliteiten van de naoorlogse stedenbouwkundige structuren
- Studie naar het optimale laadvermogen van de wijken Poelenburg Peldersveld wat betreft aantallen woningen en oppervlak werk
- Afstemming met de woningbouwcorporaties in welke mate en op welke locaties kwalitatieve verstedelijking in PBPV mogelijk en zinvol is
- Fase 0 verkenning naar de ruimtelijke en programmatische raamwerken voor de kwalitatieve verstedelijking
- Studie, gebaseerd op potentieel laadvermogen, naar alternatieven om te komen tot een voorkeursvariant van de HOV ZaanIJ, inclusief de koppeling van de HOV ZaanIJ aan de spoorlijn in het westen van de gemeente (via station Zaanse Schans of Koog).
- Planologische en proces gerelateerde instrumenten om de functiemenging van wonen en werken in deze sleutel als productieve wijken te borgen en af te dwingen

Relatie andere sleutels:

Deze sleutel heeft een relatie met:

- Sleutel 1: Zaan als Levenslijn
- Sleutel 3: De Groene potentie van stadsparken ten volle benutten
- Sleutel 5: Knooppunten ontwikkelen om wonen, werken, voorzieningen en bereikbaarheid bijeen te brengen
- Sleutel 6: Productieve wijken een motor voor de Zaanse woonwerkstad
- Sleutel 7: Transformeren en Intensiveren van de Achtersluispolder en het verbeteren van de verbinding met Zaanstad en Amsterdam
- Sleutel 8: HOV cruciale drager voor verbinding en ontwikkeling

5.1.13 Sleutel 13 - Natuurwaarden behouden en verbeteren door stikstofdepositie te verlagen

Sleutel 13 - Natuur beschermen door stikstofdepositie te verlagen

Situatie

In en nabij Zaanstad ligt een aantal Natura 2000 gebieden (Polder Westzaan, de Kalverpolder en Wormer- en Jisperveld en het Twiske) waar bijzondere en kwetsbare natuur beschermd wordt.. De moerasnatuur in de veenweide is stikstofgevoelig. Voor de stikstofgevoelige flora is er een lage norm van de kritische depositie waarde (KDW) en door (historische) verzadiging van de grond, wordt de KDW significant overschreden in deze natuurgebieden. Waardoor het behoud van de natuur die we willen beschermen onder grote druk staat. Stikstofdepositie⁴⁹ in de Zaanse Natura 2000 is onder meer afkomstig uit buitenland (30%), landbouw (33%), wegverkeer (8%), scheepvaart (6%) en industrie (7%) en heeft een negatieve invloed op de kwetsbare natuur (bron: Aerius⁵⁰, RIVM).

Vizier

Met deze Sleutel beschermen wij de natuur in de kwetsbare Zaanse natuurgebieden. Dit doen wij onder andere door de stikstofdepositie in de kwetsbare Zaanse natuurgebieden te verlagen door de stikstofuitstoot tegen te gaan bij nieuwe ontwikkelingen en te reduceren bij de bestaande bronnen door aanpassingen. Daarbij kan bij de landbouw als grootste bron gedacht worden aan verbreding, maar ook biologische en kringlooplandbouw, kortere ketens, het extensiveren (meer oppervlak per koe) en mogelijk inkrimpen van de veestapel. Ook zijn er aanpassingen denkbaar zoals nieuwe stalsystemen, aanpassing van het voer en het elektrificeren van materieel. Om de stikstof uitstoot te verlagen zet Zaanstad ook in op de verduurzaming van de mobiliteit, de bestaande woningvoorraad en de industrie en doorontwikkeling van een duurzaam energie- en warmtesysteem.

De verbrakking kan in bepaalde natuurgebieden de ecosystemen versterken. Een voorbeeld hiervan zijn de plannen in de Gebiedsvisie polder Westzaan, waar verbrakking wordt uitgewerkt om de waterkwaliteit en biodiversiteit te versterken.

Bijdrage aan de strategische opgaven via de principes

Sleutel 13: Natuurwaarden behouden en verbeteren door stikstofdepositie te verlagen

Geschatte bijdrage aan de Strategische Opgaves
Blauwe lijn = huidige situatie (2023)
Oranje lijn = richting 2040

Ruimte klimaat adaptief en groen-blauw inrichten

- Verdere realisatie van het NNN (Nederlands Natuur Netwerk) draagt bij aan de verlaging van de stikstofdepositie en bevordert de biodiversiteit als onderdeel van de strategische opgave Duurzaamheid.
- Verbraking kan zorgen voor een groei in de biodiversiteit van planten en waterleven en heeft daarom ook een positieve invloed op de strategische opgave duurzaamheid.

Direct en initiatiefrijk inzetten op energie transitie

- De bestaande stad kan bijdragen door meer in te zetten op de strategische opgave Duurzaamheid, bijvoorbeeld door minder uitstoot voor verwarming. Nabij de natuurgebieden kan dat bijvoorbeeld door Rooswijk te transformeren naar een gasloze wijk.

Ruim baan voor lopen, fietsen, en (hoog)waardig openbaar vervoer

- De stikstofbron wegverkeer kan verkleind worden door het afschalen van wegen nabij de natuurgebieden (zoals de N515 Guisweg van 80 naar 50 km per uur). Ook het mogelijk afschalen van andere wegen zoals de N203 (Sleutel 11) draagt bij aan het reduceren van de uitstoot, aan een betere luchtkwaliteit en op zodoende aan de strategische opgave Gezondheid.
- Geringere snelheid op de weg draagt ook bij aan meer verkeersveiligheid, als bijdrage aan de strategische opgave Veiligheid.

Door ontwikkelen van de Zaanse woonwerkstad

- Aanpassingen in een 'future-proof' en verbrede landbouw zorgen minder uitstoot en voor meer werkgelegenheid, denk aan werk in de recreatie, educatie en de zorg, wat door de nabijheid van de bestaande stad bijdraagt aan de strategische opgave Kansengelijkheid.
- Met de blik op de toekomstbestendigheid van werk in Zaans Buiten, maar ook de aantrekkelijkheid van een nabij gelegen groen buitengebied voor de hele stad draagt bij aan een goed vestigingsklimaat en zodoende aan de strategische opgave Economie.

Ruimtelijk investeren om maatschappelijk het verschil te maken daar waar het meest nodig is

- Door lagere stikstofdepositie floreert de natuur in Zaans Buiten als ook in de stad. Het Zaanse ecosysteem functioneert beter (denk aan polinatie, biodiversiteit) zorgt voor het welzijn van de bewoners; ook zijn de natuurgebieden robuuster om de vraag naar recreatie nabij aan te kunnen in het kader van de strategische opgave Kansengelijkheid en de strategische opgave Gezondheid.

- Terugdringen van stikstofdepositie maakt nieuwe bouwactiviteiten voor scholen, voorzieningen en de nodige betaalbare woningen mogelijk en draagt zo bij aan de strategische opgave Kansengelijkheid en de strategische opgave Verstedelijking.

Hoe draagt deze Sleutel bij aan de Zaanse identiteit?

De groene natuur- en cultuurlandschappen in onmiddellijke nabijheid van de bebouwde kom zijn een belangrijke troef van Zaanstad en haar bewoners. De Omgevingsvisie kiest bewust voor kwalitatieve verstedelijking in de bestaande stad, en het openhouden van dit landschap in Zaans Buiten voor de huidige en toekomstige bewoners in Zaanstad, ten midden van de snel groeiende agglomeraties van de Metropoolregio Amsterdam (MRA). Deze Sleutel voor de verlaging van de stikstofdepositie stelt de waarde en de aantrekkelijkheid van deze cultuur- en natuurlandschappen ook voor toekomstige generaties veilig.

Wat is nodig qua onderzoek, middelen en instrumenten?

- Onderzoek naar toekomstbestendige verdienmodellen voor agrariërs en ander ondernemers in Zaans Buiten
- Heldere en toegankelijke monitoring van stikstofemissies en -deposities
- Helder stikstofbeleid en financiële regelingen op provinciaal en Rijksniveau
- Aanpassing planologisch instrumentarium en heldere kaders voor verbreding van landbouw

Relatie met andere sleutels

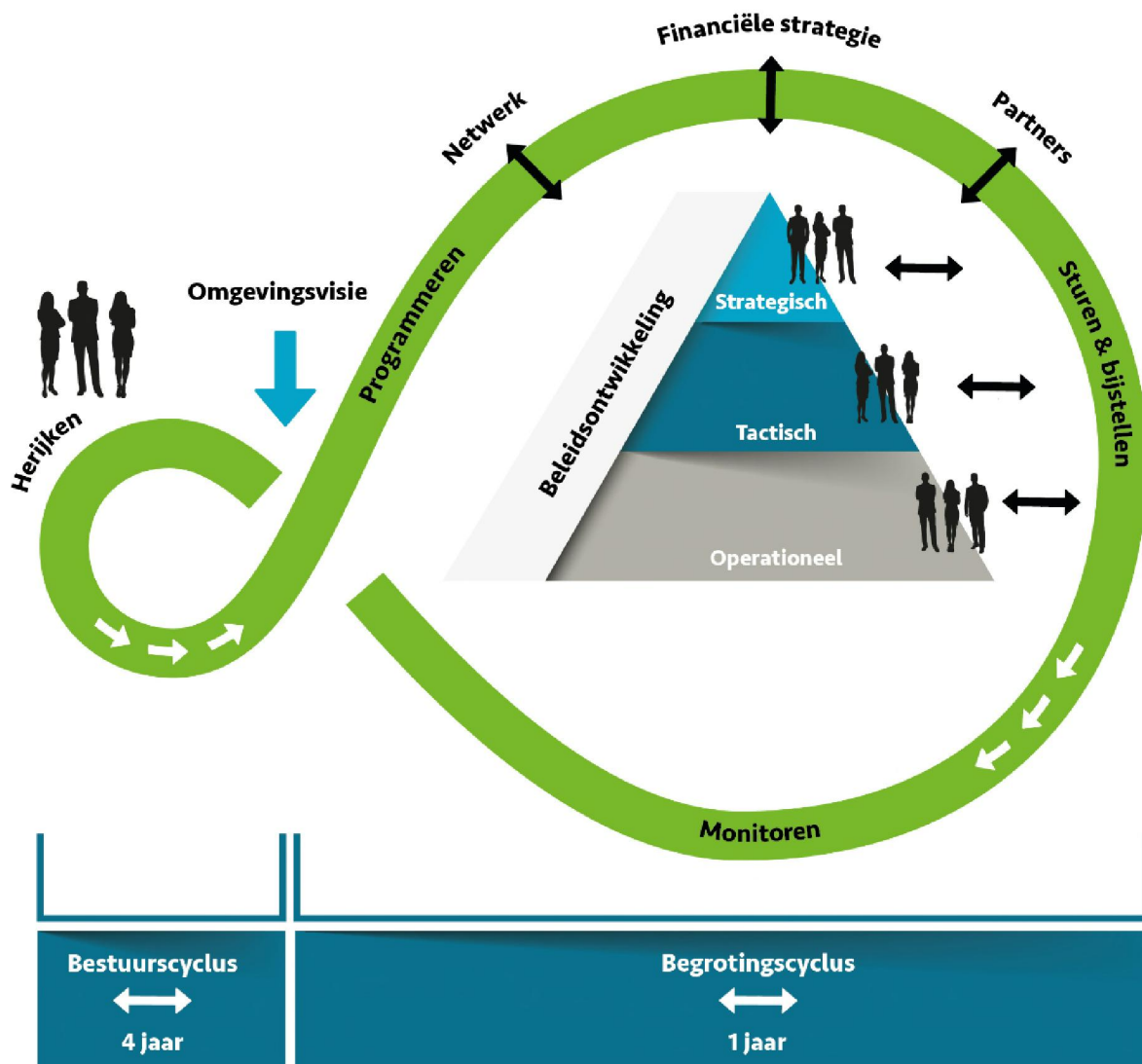
Deze sleutel heeft een relatie met:

- Sleutel 2: Stevige verbinding stad en land
- Sleutel 10: De directe verbinding van de A8 aan de A9 en de Landschappelijke inpassing
- Sleutel 11: N203 wordt een stadslaan met integrale programma's

5.2 Bouwstenen voor het Uitvoeringsprogramma

De Omgevingsvisie kent een tijdshorizon tot 2040. De lange-termijn-koers voor de gemeente is hierin opgetekend. En één ding weten we zeker: het zal niet worden zoals geschetst. Om te zorgen dat de Omgevingsvisie als levend en effectief sturend instrument blijvend kan worden ingezet, wordt ten behoeve van elke nieuwe bestuursperiode een ijking gedaan op de inhoudelijke koers (vgl. Platform 31) en het Uitvoeringsprogramma. Zo behouden we de bruikbaarheid van de Omgevingsvisie voor elke bestuursperiode tot 2040. Dit doen we in samenhang met de Maatschappelijke Visie.

Om te kunnen monitoren, is het noodzakelijk de nu nog ontbrekende indicatoren uit te werken, bestaande indicatoren actueel te houden en periodiek te toetsen in hoeverre de doelen gehaald worden. De monitoring is verderop in deze uitvoeringsparagraaf opgenomen, maar er zal ook een periodieke toets georganiseerd moeten worden. Met een koppeling van het Uitvoeringsprogramma aan de begrotingscyclus krijgt de gemeenteraad stevig grip op de voortgang (zie afbeelding).

5.2.1 Kaderstelling in voortraject

Door het vaststellen van de Omgevingsvisie kunnen we met een aantal processen starten. Op veel onderdelen van de visie moeten we nadere kaders meegeven of moet concreet voorwerk worden verricht (zoals opgenomen in de Onderzoeksagenda). Al dit voorwerk komt samen in onze gemeentelijke Strategische Beleidsagenda. Daarbij is het belangrijk om de beleidsontwikkeling in een vroeg stadium op te pakken omdat het de basis legt om in de volgende bestuursperioden stappen te kunnen zetten. Zo vormt de Strategische Beleidsagenda het richtinggevend kader van het Uitvoeringprogramma.

5.2.2 Samenwerken aan de gemeente

Samen werken in Zaanstad

We werken samen met inwoners en partners opgabegericht op basis van de zes strategische opgaven en we realiseren onze doelstellingen gebiedsgericht in de vijf deelgebieden van de Omgevingsvisie. Voor de organisatie van de gemeente Zaanstad betekent het werken met de Omgevingsvisie dat er anders gewerkt gaat worden. De komende vier jaar wordt via het landingsprogramma Nieuw-Zaanstad gewerkt aan een andere organisatiecultuur, ander gedrag van ambtenaren, college en gemeenteraad en bewust van de veranderende omgeving en de uitdagingen van de Zaanse samenleving, die innovatieve oplossingen vragen.

Bij het werken aan de strategische opgaven heeft de gemeente verschillende rollen. Soms vraagt een opgave van ons om kaders aan te geven en te handhaven. Op andere momenten draait het om efficiency in dienstverlening aan inwoners. Dan weer – en zeker als het om complexe opgaven gaat – is het actief aangaan van bondgenootschappen, hand in hand met de samenleving, de rol die de gemeente past. Rolduidelijkheid maakt de aanpak helder, intern en naar de inwoners en partners. Aangezien we vanuit het heden niet alles kunnen overzien dat een impact heeft op de volhoudbaarheid van de gemeente (zoals de voorbeelden rondom de energietransitie en de stikstofcrisis hierboven ook aangeven) is het essentieel om als gemeente veerkrachtig en wendbaar te zijn en om kunnen gaan met onzekerheid. En daarbij ook onze rol als overheid op aan te passen om steeds samen met onze partners de opgaven in de juiste richting te brengen⁵¹. We gebruiken hierbij onze Zaanse propositie (zie kader), dit brengt focus in onze activiteiten op de middellange termijn.

Samenwerken en differentiëren

We dagen ontwikkelaars en initiatiefnemers uit om bij plannen samen te kijken hoe deze bijdragen aan de opgaven waar de gemeente voor staat. Zodat bijvoorbeeld ieder initiatief, zeker de grotere bijdraagt aan de vijf principes en aansluit bij de specifieke vraagstukken in dat gebied. Tegelijkertijd staan maatschappelijke partners en bedrijven voor enorme opgaven, die gepaard gaan met grote investeringen. Die liggen bijvoorbeeld bij CO₂-reductie en stikstofaanpak. We werken daarom actief samen met de partners uit de gemeente en de bewoners om de investeringsagenda's goed uit te lijnen. In verbinding op het motto 'durven differentiëren' starten we met de gezamenlijke inzet in deelgebied Zaandam-Oost en bouwen dat verder uit.

Slagen maken met de regio en het Rijk

De operationalisering van de Omgevingsvisie reikt verder dan de gemeentegrenzen. De aanwijzing van het Noorzeekanaalgebied als NOVI/NOVEX-gebied betekent dat de afhankelijkheid van anderen bij de uitvoering van de Zaanse Omgevingsvisie groter wordt. Ook Zaandam Oost is van nationale

betekenis en vraagt om een verdergaande samenwerking en een langjarige aanpak. Beide **sleutels** maken samenwerking met anderen in de regio en het Rijk cruciaal om de doelen te bereiken. We bouwen aan een sterk netwerk en agenderen niet alleen de concrete investeringsvoorstellen vanuit onze gemeente, maar hebben ook een opgave om invloed uit te oefenen op de investeringsagenda's van andere overheden en verbonden partijen.

5.2.3 Ontwikkelen van een financiële strategie

Het realiseren van de Omgevingsvisie vraagt veel van de samenleving, van de gemeente en van medeoverheden. Voor een aantal thema's zijn aanzienlijke geldstromen beschikbaar vanuit het Rijk en bij onze verbonden partijen. Maar het tempo van de ontwikkeling is mede afhankelijk van onze partners in Zaanstad. Zij zijn de uiteindelijke beslissers over de concrete aanpak. Om goed op de verschillende momenten van de uitvoering van de Omgevingsvisie gebruik te maken van de beschikbare steun zijn concrete private (investerings-) voorstellen nodig. In veel gevallen vraagt dit ook gemeentelijke financiële investeringen. Denk aan het toepassen van de principes in de voorgenomen werkvoorraad, het vrijspelen van middelen voor de tijdige beleidsontwikkeling en het opnemen van majeure projecten in het Meerjaren Investerings Programma. Dit vraagt ook inzet aan de opbrengstenkant, zoals het kostenverhaal of actieve inzet op subsidieverwerving.

5.2.4 Sturing op 3 niveaus

Om onze doelen te bereiken zijn veel inspanningen nodig. Maar niet alles hoeft te gelijk en ook niet alles kán tegelijk. We zullen keuzes moeten maken in de volgorde in onze aanpak. Niet alleen vanuit logica (wat moet eerst), maar ook vanuit de beoogde impact (wat willen we eerst), de beschikbare financiën en de werklast (wat kunnen we eerst). De vijf principes en twaalf sleutels krijgen bij deze weging elk een plek in het Uitvoeringsprogramma. Dit vraagt mogelijk een heroverweging van de (huidige) inzet van middelen. Deze afwegingen noemen we samen het *Integraal Stedelijk Programmeren^h (IPS)*. Daarmee maken we integrale afwegingen tussen stedelijke ontwikkelrichtingen en borgen we het ruimtelijk-programmatisch kader uit de Omgevingsvisie. De Maatschappelijke Visie vormt daarbij een belangrijk gereedschap in de afwegingen.

Integraal Stedelijk Programmerenⁱ (IPS).

We wegen af op drie niveaus, waarbij het gaat om het borgen van integraliteit, haalbaarheid, betaalbaarheid. En dat betreft dus zowel de fysieke ingrepen als de noodzakelijke beleidsvoorbereidingen. Zo ontwikkelen we in samenhang met een strategische koers een adaptief, robuust en haalbaar Uitvoeringsprogramma.

I: Strategisch Programmeren STRATEGIE vanuit Omgevingsvisie

Waarbij vanuit de bedoeling van de Omgevingsvisie tot sturing wordt gekomen op de uitvoering. Deze stap helpt nadere keuzen te maken tussende gebieden, de sleutels, principes en majeure projecten (die in zichzelf al een zekere ordening hebben).

h Nader uitgewerkt in de notitie Stedelijk Programmeren

i Nader uitgewerkt in de notitie Stedelijk Programmeren

II: Integraal gebiedsgericht uitvoeringsprogramma per deelgebied van de Omgevingsvisie TACTIEK

Waarbij beoogd wordt duidelijkheid (keuzen/prioritering) te geven aan afgewogen samenhangende inspanningen binnen de verschillende Omgevingsvisie-deelgebieden.

III: Projectenplanning OPERATIE

Waarbij concreet geformuleerde projecten op logische wijze op volgorde worden gezet, waarbij we ruimte maken voor de principes.

Strategisch programmeren

Door nadere keuzen te maken tussen de gebieden, principes en sleutels wordt tot sturing gekomen op de uitvoering. De gebieden, principes en sleutels krijgen zo elk een plek op basis van nader te bepalen criteria. Grootschalige ingrepen in de infrastructuur zijn randvoorwaardelijk om de kwaliteitsslag in de gemeente mogelijk te maken. Gebied Zaandam Oost met HOV ZaanIJ en de Thorbeckezone verbindt de ontwikkeling van de Achtersluispolder en de langjarige aanpak Zaandam Oost.

De werkwijze van Stedelijk Programmeren is gericht op het maken van integrale afwegingen tussen stadsbrede ontwikkelrichtingen, het borgen van het ruimtelijk-programmatisch kader uit de Omgevingsvisie en de vertaalslag in de deelgebieden. Dit biedt de mogelijkheid om een strategische koers uit te zetten en accenten te leggen en vergroot de adaptiviteit van stedelijke ontwikkeling. Het gaat daarbij om het borgen van samenhang van (nieuwe) gebiedsontwikkelingsgebieden, groenopgaven en de ontwikkeling van productieve wijken of juist 'grote integrale projecten' (die zich richten op stedelijke structuurversterkingen in combinatie met het ontwikkelen van ruimtelijk programma - zoals HOV ZaanIJ).

Dit krijgt vorm in een overzicht van alle grote projecten en programma's voor de komende periode. Hiermee komt regie op de samenhang tussen investeringen en ruimtelijke opgaven (infra, groen, maatschappelijke voorziening, verstedelijking en energie) op stedelijk niveau. Een dergelijk overzicht zal richting en (rang-)ordering geven aan de integrale Uitvoeringsprogramma's per gebied. Hiermee ontstaat een continu proces van integrale (stedelijke) programmering, operationalisering, monitoring en sturing: De Zaanse Integrale Stedelijke Strategie (ZISS).

De toekomst van Zaanstad is opgetekend in deze Omgevingsvisie 2040, waarmee wel beeld wordt geschetst, maar geen blauwdruk wordt meegegeven. Met enige regelmaat krijgen we te maken met onverwachte zaken, zoals bijvoorbeeld de verplaatsing van een omvangrijk industrieel complex. Of buitenkansjes, zoals bijvoorbeeld een rijk-steunregeling rond woningbouw of infrastructurele ingrepen. Ook tegenslagen duiken op, zoals bijvoorbeeld de ontmanteling van de stikstofregeling of een mededeling van het Rijk dat het doortrekken van de A8 er voorlopig niet in zit. Deze gebeurtenissen vragen veel van ons en dreigen ons soms 'mee te sleuren'. Daarmee dreigen we van koers te raken.

De werking van Strategisch Programmeren vanuit de Omgevingsvisie

Om meer koersvast te worden, vinden we het noodzakelijk om langs de denklijnen van de Omgevingsvisie tot samenhangende keuzen en een gestructureerde inzet te komen: programmeren. We doen dat op drie niveaus en tijdshorizonten: Operationeel (KT en Projectgericht) Tactisch (MLT en Gebiedsgericht) en Strategisch (LT en Stedelijk).

De Omgevingsvisie biedt een raamwerk van structuur-verbeterende maatregelen: de in totaal 18 sleutelprojecten en principes uit de Omgevingsvisie. Met Strategisch Programmeren zetten we welbewust de structurering van de gemeente in de tijd. De Strategische Programmering is sturend op de keuzen voor het Tactisch Programmeren. De Tactische, Gebiedsgerichte Programmering is sturend op de keuzen voor het Operationeel Programmeren.

Strategisch programmeren gaat dus over het in de tijd zetten van de majeure stedelijke ingrepen. In de looptijd van de Omgevingsvisie tot 2040, kunnen nieuwe sleutels ontstaan en bestaande sleutels afvallen.

De Omgevingsvisie biedt wel een kader, maar uiteraard nog onvoldoende houvast om tot concrete invulling te komen. Voor operationalisering van de sleutels en principes zijn (gebiedsgerichte) uitwerkingen van de Omgevingsvisie nodig. We doen dat in een (groot) aantal ruimtelijk-programmatisch raamwerken. Dit zijn de voorlopers van de uitvoering. De eerste gebiedsgerichte uitwerking start in Oost en Midden. De wijze waarop dat proces in loopt, kan een voorbeeld worden voor hoe we dat in andere gebieden oppakken.

De keuzen binnen Strategisch Programmeren

Binnen Strategisch Programmeren beperken we ons tot het ordenen van de (voorfasen van de) Sleutels en Principes. De Strategische programmeertafel besluit in welke delen van de gemeente het eerst een ruimtelijk-programmatisch kader wordt gemaakt. We doen dat aan de hand van 3 basiskeuzen:

1: Wat is de impact?

De Omgevingsvisie beschrijft de gewenste situatie. De sleutels en principes zijn allemaal belangrijk (anders waren ze geen sleutel of principe geweest). De ordening wordt dus bepaald door het verschil tussen de huidige situatie (blauw) en de noodzakelijk/wenselijk geachte situatie (oranje). Hoe groter het verschil, hoe belangrijker om er mee aan de slag te gaan¹. De impact beoordelen we aan de hand van de 6 strategische opgaven (radar-diagram), waarbij ook regionale aspecten een rol spelen. In de kern geven we voorrang aan randvoorwaardelijk geachte ingrepen in het publieke domein.

2: Kan het?

Hierbij wordt de onderlinge samenhang tussen de sleutels en principes beoordeeld: we mikken op effectieve en logisch samenhangende ontwikkeling van de sleutels en principes. Sleutels zijn allemaal

¹ De nulmeting (analyse) is nodig om te zien waar er slecht gescoord wordt op de opgaven en waar de situatie door een ontwikkeling kan verbeteren. Dit maakt het mogelijk om de ontwikkeling van de stad te monitoren en de bijdrage van de ruimtelijke ingrepen hieraan te beoordelen en te scoren ten opzichte van elkaar (prioriteren). Projecten, principes en sleutels die een hoge bijdrage leveren aan verbetering in 1 of meerdere opgaven, worden (eerder) opgepakt dan projecten, principes en sleutels die dat niet doen.

belangrijk, maar soms ook onderling afhankelijk, zoals bijvoorbeeld knooppuntontwikkeling en infrastructuur.

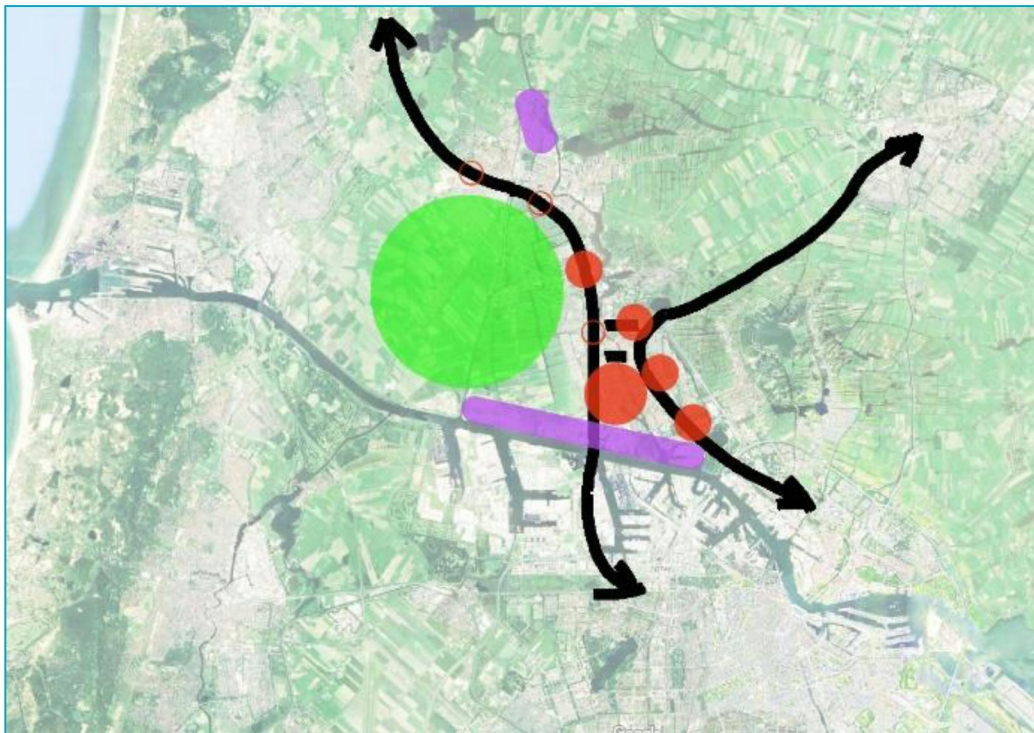
Dit heeft impact op de werkvolgorde van de ruimtelijk-programmatisch raamwerken.

3: Moet het?

Ondanks een beoogde planmatige aanpak kunnen zich situaties voordoen die juist een andere inzet vragen. We houden (met de intake-tafel^k) de vinger aan de pols voor grootschalige veranderingen in onze samenleving. In het geval nog geen kader beschikbaar is, kan het zo mogelijk leiden tot her-prioritering. In de kern spelen we dus desgewenst snel in op kaderstelling voor betekenisvolle ingrepen/initiatieven in het private domein.

5.2.5 Indicatie van de volgorde van ruimtelijke ingrepen in de gemeente

In onderstaande kaart staat een indicatie van volgorde van de ruimtelijke ingrepen in de gemeente. Hierbij wordt een geografische ordening aangehouden. De volgorde is ingegeven vanuit de criteria van het strategisch programmeren en de Zaanse propositie.

De sleutels zijn de grote ruimtelijke ingrepen die in meerdere onderdelen te realiseren zijn. Daarom noemen we hier gebieden, waarin een aantal sleutels samenkomen. Zo komen bijvoorbeeld in gebied Oost de sleutels 8 (HOV) en 12 (kwalitatieve verstedelijking Poelenburg en Peldersveld) en sleutel 13 (de groene potentie van stadsparken) samen. De gebieden, waarin deze sleutels samenkomen, zijn in een planning gezet.

^k De beoordeling en toetsing van initiatieven vindt plaats in het overleg van de intake-tafel (de toekomstige programmeertafel). Voor de inhoudelijke beoordeling van de initiatieven gebruikt de programmeertafel het ruimtelijk-programmatisch raamwerk. Ook financiële – en capaciteitsafwegingen kunnen onderdeel uitmaken van de beoordeling van initiatieven.

We gaan het eerst aan de slag in Midden, Oost en het Noordzeekanaalgebied. Het werk valt op hoofdlijnen uiteen in zeven delen:

- A Principes
- B Opstellen Ruimtelijk Programmatisch Kader
- C Oost
- D Midden
- E Noord
- F Noordzeekanaalgebied
- G Buitengebied

In het onderstaande planning, de eerste aanzet tot stedelijk programmeren, zijn de lopende projecten deels meegenomen. Voor de gebiedsontwikkeling zoeken we de samenwerking met de markt, bij de infrastructurele projecten en het opstellen van een ruimtelijk programmatisch kader is de gemeente aan zet. Door ook de principes in de planning laten we zien dat we deze altijd en overal toepassen.

LEGENDA

- lobby/netwerken
- fase 0 (plaberum)
- realisatie
- principe

FINANCIELE OMVANG

- € 1 - 10 miljoen
- €€ 10 - 100 miljoen
- €€€ 100 miljoen - 1 miljard
- €€€€ 1 - 5 miljard

Eerste aanzet adaptief stedelijk programmeren (met focus tot 2030)
 Niet alle lopende projecten zijn in deze tabel opgenomen

5.2.6 Monitoring

De Omgevingsvisie draagt bij aan de realisatie van de zes strategische opgaven. Om te kunnen beoordelen wat het effect van de visie op de strategische opgaven is, zijn in het kader van de plan MER indicatoren uitgewerkt. Door per indicator de huidige situatie en de autonome ontwikkeling te vergelijken met hetgeen is opgenomen in de Omgevingsvisie, is het effect voor het voorgenomen beleid te bepalen.

Uit de Plan MER blijkt dat voor enkele strategische opgaven de indicatoren ontbreken en daarmee de effecten onderbelicht blijven. Zaak is om deze indicatoren uit te werken om de nul situatie te kunnen vastleggen, maar ook op termijn te kunnen beoordelen wat het effect van het uitgezette beleid is. Voor de beleidsonderdelen waarvan het nu al mogelijk is de effecten in beeld te brengen is het zaak te monitoren wat de effecten in de loop der tijd zijn.

Mocht blijken dat de situatie anders zal zijn dan dat aanvankelijk is gedacht, ontstaat er een aanleiding de Omgevingsvisie te herzien. Dit zelfde geldt als een voorgenomen ontwikkeling niet of in voldoende mate invulling geeft aan de zes strategische opgaven. In dat geval kan overwogen worden af te zien van de voorgenomen ontwikkeling, deze bij te stellen of de te concluderen dat de strategische opgaven niet langer actueel zijn en aanleiding geven de Omgevingsvisie te herzien.

5.3 Omgevingsvisie als basis voor beleidsontwikkeling en uitvoering

Zaanstad heeft in de Omgevingsvisie gekozen voor de samenhangende integrale benadering in plaats van een sectorale opsomming van beleidsambities. De Omgevingsvisie is het vertrekpunt voor zowel de integrale als ook de sectorale beleidsontwikkeling en -uitwerking. De Zaanse werkwijze sluit aan bij de *beleidscyclus* in de geest van de Omgevingswet (zie afbeelding). De ambitie is om deze werkwijze in 2030 volledig te hebben ingericht.

De vijf principes uit de Omgevingsvisie staan aan het begin van de uitvoering van de visie. Als uitgangspunten en omschrijving van de beoogde kwalitatieve ontwikkeling van Zaanstad vormen zij de basis voor (omgevings)plannen en -vergunningen, aanbestedingen en de realisatie.

In de *overgangs- of transitieperiode* blijven de bestaande vastgestelde beleidsnota's nog van kracht tot dat deze geactualiseerd worden. Alle vigerende beleidsdocumenten zijn gepubliceerd op de landelijke site. (Link-Overheid.nl). Gedurende de afgelopen jaren is er reeds onderlinge inhoudelijke afstemming gezocht in het proces van beleidsvernieuwing. Veelal zijn de strategische opgaven van de Omgevingsvisie verwerkt.

Voorbeelden zijn o.a., de

economische visie, het Zaans Mobiliteitsplan en diverse gebiedsgerichte uitwerkingen van beleid. Bij strijdigheden tussen beleidsvelden volgen we de wettelijke volgorde, dat het recentere en concretere beleid maatgevend is. In twijfelgevallen geniet de bestuurlijke integrale afweging van alle relevante belangen de voorkeur.

De Omgevingsvisie is ook de grondslag voor het gemeentelijke beleid voor de fysieke leefomgeving. Onder de Omgevingswet zijn veel wetsartikelen, omgezet naar zogeheten zorgplichten. Naast de algemene zorgplichten voor de fysieke leefomgeving, zijn er ook specifieke zorgplichten. Deze Omgevingsvisie legt de basis voor de specifieke *zorgplichten* voor o.a. *Milieu en Water*. De zorgplicht gaat uit van de vier milieubeginselen, zoals voorzorg, preventie, bronbestrijding en de vervuiler betaald. De beginselen sluiten aan bij de uitvoeringspraktijk en worden in de toekomst nader uitgewerkt in milieubeleid en het omgevingsplan. Voor water zijn er zorgplichten voor de waterschappen en de gemeenten. De gemeente heeft de zorgtaken voor het stedelijk afvalwater en geeft in het omgevingsplan hieraan uitwerking.

De Omgevingsvisie vormt tevens de grondslag voor het gemeentelijke grondbeleid en het kostenverhaal. De inhoud, bedragen en tarieven met betrekking tot het kostenverhaal worden regelmatig geactualiseerd. De actualisering wordt via een addendum vormgegeven en gepubliceerd. Link naar [Nota Gebiedsoverstijgende Kosten Zaanstad](#) en [Nota Wijkgebonden Kosten Kogerveldwijk](#)

In het grondbeleid staat de visie en de wijze waarop de gemeente het grondbeleid uitvoert. Het grondbeleid biedt instrumenten om de ambitie uit de Omgevingsvisie bij ruimtelijke ontwikkelingen uit te kunnen voeren, naast het publiekrechtelijk instrumentarium van omgevingsplannen en omgevingsvergunningen. De ambities uit deze Omgevingsvisie, waaronder de sleutels, kunnen door inzet van het grondbeleidsinstrumentarium gerealiseerd worden. Daarbij behoort o.a. het vestigen van een voorkeursrecht tot de mogelijkheden.

De gemeente Zaanstad voert een sturend grondbeleid, dat betekent dat de gemeente per ontwikkeling kan bepalen welke rol in te nemen en welke bijpassende instrumenten daarbij te hanteren. Bij sturend grondbeleid is zowel actief grondbeleid als faciliterend grondbeleid mogelijk, of een combinatie daarvan. Bij actief grondbeleid ontwikkelt de gemeente zelf locaties om ruimtelijke doelstellingen te realiseren. Bij faciliterend grondbeleid probeert de gemeente haar opgaven te realiseren door kaders via het omgevingsplan mee te geven en via anterieure overeenkomsten met grondeigenaren. De gemeente is verplicht om kosten te verhalen bij ruimtelijke initiatieven. Naast de kosten voor onder meer het opstellen van de plannen en openbare ruimte, verhaalt de gemeente ook gebiedsoverstijgende kosten. Dit is vastgelegd in de nota 'Gebiedsoverstijgende kosten Zaanstad'. Deze nota is gekoppeld aan de Structuurvisie en wordt geactualiseerd na de vaststelling van deze Omgevingsvisie. De bijdrage 'wijkgebonden kosten' in de Kogerveldwijk wordt onderbouwd in de nota 'Wijkgebonden kosten Kogerveldwijk'.

De gemeente Zaanstad kiest er bij voorkeur voor om kosten via het privaatrechtelijk spoor te verhalen, door het sluiten van anterieure overeenkomsten. Daarnaast kan kostenverhaal via het publiekrechtelijk spoor geregeld zijn. De anterieure overeenkomst wordt gesloten voordat een ontwikkeling in een omgevingsplan of met een omgevingsvergunning mogelijk wordt gemaakt. In de Nota Gebiedsoverstijgende Kosten Zaanstad wordt duidelijk voor welke ontwikkelingen een bijdrage wordt gevraagd en welke functionele samenhang er is met gebiedsontwikkeling. In de Nota Gebiedsoverstijgende Kosten Zaanstad wordt tevens toegelicht hoe het kostenverhaal en het verhalen van de afdwingbare financiële bijdrage verloopt als dit via publiekrechtelijke weg (via een planologisch besluit) loopt.

Bij zowel het Rijk als de Provincie wordt verkend of er voor bepaalde urgente opgaven (zoals de woningbouw) mogelijkheden zijn om actief grondbeleid in te zetten. Ook de gemeente signaleert dat sinds enkele jaren meer gekozen wordt voor instrumenten die passen bij actief grondbeleid.

Zorgplicht voor omgevingskwaliteit

Gemeenten hebben de wettelijke taak om te zorgen voor een goede omgevingskwaliteit, dat wil zeggen voor een leefomgeving die veilig, gezond en aantrekkelijk is. In de Zaanse omgevingsvisie wordt een brede, integrale en waardengedreven benadering vanuit de strategische opgaven in relatie tot omgevingskwaliteit nagestreefd. Onder de Omgevingswet valt onder het begrip goede omgevingskwaliteit, naast de ruimtelijke kwaliteit (gebruikswaarde, belevingswaarde en toekomstwaarde) ook de milieukwaliteit.

De zorgplicht voor de sturing op de omgevingskwaliteit wordt in Zaanstad ingevuld door beleidsmatige instrumenten, zoals het gemeentelijke welstandsbeleid voor het uiterlijk van gebouwen en andere gemeentelijke beleidskader gericht op ruimtelijke kwaliteit. Onder de Omgevingswet kan en moet Zaanstad een nieuw adviesstelsel inrichten. De kwaliteitssturing met supervisors in de huidige Maakgebieden wordt voortgezet. Vooralsnog zetten we de werkwijze met een adviescommissie voor welstand en monumenten voort.

De invulling van milieukwaliteit wordt vormgegeven door het beleid gericht op milieukwaliteit, waaronder geluid, geur, omgevingsveiligheid, bodemkwaliteit, luchtkwaliteit en gevaarlijke stoffen.

De beleidsmatige invulling, doorontwikkeling en uitwerking van de gemeentelijke zorgplicht voor de omgevingskwaliteit is onderdeel van de uitvoering van de Omgevingsvisie wordt in samenwerking met alle partners (Mooi Noord Holland, Federatie Ruimtelijke Kwaliteit, Supervisoren, erfgoed verenigingen) als onderdeel van de strategische beleidsagenda opgepakt.

Juridisch-planologisch instrumenten onder de Omgevingswet

De omgevingsvisie is een gemeentelijk beleidskader dat na vaststelling door de gemeenteraad alleen bindend is voor de gemeente zelf. De Omgevingswet biedt een aantal planologische instrumenten om de visie tot uitvoering te brengen. Zaanstad gaat alle verschillende instrumenten tot 2030 verkennen, maar legt de prioriteit nu en straks op de tot standkoming van het Zaans Omgevingsplan en de Verordening Fysieke Leefomgeving en het instellen van wettelijk-verplichte omgevingsprogramma's.

De juridische vertaling van visie naar rechtstreeks bindende en voor iedereen geldende regels wordt vorm gegeven in het Zaanse Omgevingsplan en de Verordening Fysieke Leefomgeving. Hiervoor is in veel gevallen een nadere concretisering van de beleidsvelden noodzakelijk. Het omgevingsplan bevat alle regels over de fysieke leefomgeving die de gemeente stelt binnen haar grondgebied. Het omgevingsplan regelt de evenwichtige toedeling van functies aan locaties en stelt regels voor activiteiten in de leefomgeving. De transitie en harmonisatie van regels in de bestemmingsplannen, beheersverordeningen en sectorale verordeningen is een meerjarig proces met een wettelijke deadline in 2030. Zaanstad pakt dit proces planmatig aan, waarbij ingezet wordt om de basis op orde te brengen. In essentie gaat het erom om alle huidige regels te beoordelen, te actualiseren en af te stemmen. Zaanstad werkt toe naar een digitaal omgevingsplan voor Zaanstad. De Verordening Fysieke Leefomgeving is een tussenstap richting het Zaans Omgevingsplan. De verbinding op de Zaanse omgevingsvisie wordt stapsgewijs vorm gegeven en vergt nader onderzoek- beleid en ruimtelijke ontwerp (zie onderzoeks- en beleidsagenda).

Om de visie tot uitvoering te brengen bestaat ook het instrument omgevingsprogramma. Gemeenten moeten verplichte omgevingsprogramma's inrichten vanwege Europese richtlijnen of bij het overschrijden van omgevingswaarden. Voor Zaanstad wordt in ieder geval het actieplan geluid tot wettelijk verplicht tot programma geluid. Onderdeel van het programma zijn onder andere beleidsregels, convenanten, en de uitvoering van projecten om de doelstellingen uit het programma te bereiken. De invulling van omgevingswaardes en het oprichten van omgevingsprogramma's wordt onderdeel van het beleidscyclus, waarbij beleid regelmatig wordt geëvalueerd, geactualiseerd en uitgevoerd.

Van Omgevingsvisie naar onderzoeks- en beleidsagenda

De Omgevingsvisie geeft integraal sturing aan de gemeentelijke beleidsontwikkeling en –uitvoering. De fysieke leefomgeving raakt veel onderwerpen en vakdisciplines. Er zijn vakdisciplines die kunnen rekenen op een lange beleidshistorie en nieuwe onderwerpen waarvan de impact nog niet duidelijk is.

De volgende bouwstenen dragen gericht bij aan de uitvoering van de visie.

- *Onderzoeksagenda effecten ruimtelijke ontwikkelingen.*

De leefomgeving is in beweging. Maatschappelijke transities hebben een ruimtelijk effect, denk aan de fysieke ruimte voor de duurzaamheidsopgave. In deze visie wordt ingezet om de fysieke

ruimte zo efficiënt mogelijk te gebruiken. Aan de basis hiervan ligt het onderzoek naar de ruimtelijk ontwikkelingen, ruimteclaims en consequenties. De in het vervolg op te stellen onderzoeksagenda is gericht om op basis van ruimtelijk onderzoek keuzes te kunnen maken en gericht planologisch beleid te voeren voor het reserveren van gronden voor toekomstige functies. De onderzoeksagenda geeft prioriteit aan het onderzoek van de ruimtelijke ontwikkelingen en claims die randvoorwaardelijk zijn voor de ontwikkeling van Zaanstad. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan onderzoeken vanuit de opgave duurzaamheid (zie sleutels), maar ook innovaties met een onverwachte fundamentele ruimtelijke impact.

- *Beleidsagenda.*

In Zaanstad blijven we ook in de toekomst werken met een strategische beleidsagenda voor het omgevingsbeleid. Naast strategische beleidsontwikkelingen verschuift de nadruk in de komende jaren naar het meer tactische beleid (hoe dan) om van visie naar de concrete uitvoering te komen.

- *Ruimtelijk ontwerp om visie tot uitvoering te brengen.*

Het ruimtelijke ontwerp (ook ruimtelijk programmatisch raamwerk) is dé manier om uitvoering te geven aan de integrale inrichting en afweging van alle belangen. In het ontwerpproces helpen de principes. Ze kunnen vertaald worden op verschillende schaalniveaus van kavel, tot gebied, gemeente of regio. In het ruimtelijke ontwerp en de integrale afweging van projecten houden we hierbij expliciet rekening met de principes.

De onderstaande tabel bevat een overzicht van alle genoemde onderzoeks- en beleidsonderwerpen:

Beleids- en onderzoeksagenda (nog aanvullen met alle genoemde activiteiten)
Kaarten over drukte in de ondergrond (2.6)
Water Rioleringsprogramma actualiseren (2.6)
Ontwerpaanpak openbare ruimte
Aanpak Biodiversiteit en meetnet
Strategie functiemenging
Omgevingsveiligheidsbeleid
Parkeerbeleid

5.4 Landingsprogramma Nieuw Zaanstad

Om de Omgevingsvisie uit te voeren wordt een landingsprogramma ‘Nieuw Zaanstad’ voor de gemeentelijke organisatie ontwikkeld. De dynamiek in de fysieke leefomgeving is groot. In 2022 is er al een start gemaakt met het kennisprogramma ruimte. Centraal in dit kennisprogramma staat het integrale leren in de ruimtelijke keten. Door een landingsprogramma te ontwikkelen willen we beweging creëren in gedrag en handelingsperspectief. Maar ook in het hier en nu adaptief kunnen omgaan met de toekomst en daarbij onze collega’s binden en boeien. Zo’n programma geeft uitvoering aan onze Omgevingsvisie en Maatschappelijke visie en kan naast een kennisprogramma bestaan uit steden bezoeken, ontwerpsessies, ervaren en vernieuwen. Het landingsprogramma is onderdeel van de gemeentelijke organisatieontwikkeling.

5.5 Making of van de Omgevingsvisie

De Omgevingsvisie is niet over een nacht ijs gegaan. De Omgevingsvisie is in fases tot stand gekomen. Iedere fase is met een besluitvormingsproces tot afronding gebracht. Kenmerkend was de interactieve aanpak van het participatieproces, waarbij bewoners, partners, ondernemers, deskundige, bestuurders en de gemeenteraad op uiteenlopende manier zijn betrokken.

5.5.1 Participatieproces Omgevingsvisie

Het proces is uitgebreid gedocumenteerd en wordt ook regelmatig geëvalueerd. Op de website van www.zaanstad/omgevingsvisie/planning zijn alle documenten te vinden.

5.5.2 Plan MER

Parallel aan het opstellen van de Zaanse Omgevingsvisie is gewerkt aan de Plan MER (Milieu Effect Rapportage) om zo gaandeweg het uitwerken van de Omgevingsvisie te kunnen bepalen wat het effect zal zijn en of dat ook wenselijk is.

Om het effect te kunnen bepalen, zijn voor de zes strategische opgaven een veertigtal indicatoren uitgewerkt. Per indicator zijn de huidige situatie en de autonome ontwikkeling beschreven om zo te kunnen bepalen wat het effect van het in de Omgevingsvisie opgenomen beleid is. Daarbij is niet alleen gekeken naar het geformuleerde beleid voor de specifieke opgave, maar ook wat het effect van andere beleidsonderdelen op de opgave is. Deze brede scope zorgt voor een rapportage gericht op de effecten op de kwaliteit van de fysieke leefomgeving.

De Plan MER is volgend op de inhoud van de visie. Na de aanpassing van de visie op basis van de zienswijze van de gemeenteraad vindt de beoordeling in het kader van de Plan MER plaats. Samen met de ontwerp Omgevingsvisie wordt ook de Plan MER ter inzage gelegd.

Met het uitwerken van het instrumentarium in het kader van de plan MER is het ook mogelijk geworden om te kunnen monitoren of het geprognoseerde effect zich ook voordoet of dat er een bijstelling van het beleid moet plaatsvinden om het gewenste effect wel te bereiken. Ook kan het instrumentarium ingezet worden om voorgenomen ontwikkeling op wenselijkheid te kunnen beoordelen: draagt de voorgenomen ontwikkeling bij aan de gewenste ontwikkeling voor dat deel van de gemeente? (zie monitoring)

ⁱ Zaanstad maakt samen met Diemen, Ouder-Amstel en Amstelveen deel uit van de agglomeratie Amsterdam

ⁱⁱ Conceptversie verscheen in november 2021

ⁱⁱⁱ Uit: Verstedelijkingsconcept MRA 2050; pag. 4

^{iv} Raadsbesluit van 3 februari 2022

^v Uit: Visie Fijn Wonen vanuit Pact Poelenburg Peldersveld

^{vi} Het woningtekort is 4,2% in 2023 ten opzichte van de woningvoorraad. Daarmee heeft Zaanstad, samen met Amstelland-Meerlanden, binnen Noord Holland het grootste woningtekort na Amsterdam. Er is groei in de gehele Metropoolregio

Amsterdam, maar het merendeel Zaanse jongeren zegt desgevraagd in Zaanstad te willen blijven wonen. Dat geldt overigens ook voor ouderen.

^{vii} Zie deelgebied Zaandam Oost

^{viii} Zie ook de kaart over eenheden en verbeterpunten.

^{ix} Het Natuurnetwerk Nederland is het Nederlands netwerk van bestaande en nieuw aan te leggen natuurgebieden. Het netwerk moet natuurgebieden beter verbinden met elkaar en met het omringende agrarisch gebied. Onder verantwoordelijkheid van de provincie komt het Natuurnetwerk Nederland tot stand (<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/natuur-en-biodiversiteit/natuurnetwerk-nederland>).

^x Het gaat hier om de RES 1.0. Na twee jaar wordt tussentijds de balans opgemaakt over de voortgang.

^{xi} De Regionale Energiestrategie (RES) 1.0 van Noord-Holland Zuid (NHZ) is vastgesteld door de gemeenten met uitzondering van de gemeente Landsmeer.

^{xii} Mensen bij wie de problemen zich te hoog opstapelen, vind je in de hele stad, maar vooral in een aantal wijken en buurten. Op basis van onderzoek constateren we dat in de wijken Poelenburg, Pelders-Hoornseveld, delen van Zaandam Zuid, de Rosmolenwijk, de Kogerveldwijk en buurten in Wormerveer en Krommenie, relatief meer mensen te maken hebben met een samenloop van factoren zoals werkloosheid, armoede, laag opleidingsniveau, goedkope woningbouw en een minder goede gezondheid (Maatschappelijke visie, 2022, p. 11).

^{xiii} Er worden 3 ruimtelijke strategieën t.b.v. het bevorderen van een evenwichtige metropoolregio onderscheiden: 1) menging en verbeteren door woningbouw transformatie; 2) verbeteren sociaal maatschappelijke kansen, sociale cohesie en leefbaarheid in kwetsbare wijken door voorzieningenplanning; 3) verbeteren sociaaleconomische kansen in kwetsbare wijken door planning van mobiliteit en werken (MRA Inclusief en Leefbaar, 2021; p.18).

^{xiv} De vier gebieden maken deel uit van het interbestuurlijke programma Leefbaarheid en Veiligheid. Hierin werkt de rijksoverheid samen met decentrale overheden aan een langjarige maatwerk aanpak maatschappelijk en ruimtelijke programma's per stedelijk vernieuwingsgebied.

^{xv} Met behulp van de Leefbaarometer kan de leefbaarheid in de Zaanse wijken aan de hand van een aantal relevante criteria gemonitord worden.

^{xvi} MAAK-Perspectief Noord

^{xvii} Bomenbeleidsplan 2020-2050

^{xviii} Uit: Bomenbeleidsplan 2020-2050

^{xix} Mobiliteitsplan Zaanstad Noord

^{xx} Toeristische Visie Zaanstad 2021-2025

^{xxi} Zaans Mobiliteitsplan

^{xxii} [Uitkomsten MKBA verdiept spoor Zaanstad - iBabs RIS \(bestuurlijkeinformatie.nl\)](#)

^{xxiii} Verwijzing naar Greendeal erfgoed Rode buurt Zaandijk

^{xxiv} Op basis van onderzoek constateren we dat in de wijken Poelenburg, Pelders-Hoornseveld, delen van Zaandam Zuid, de Rosmolenwijk, de Kogerveldwijk en buurten in Wormerveer en Krommenie, relatief meer mensen te maken hebben met een stapeling van problematiek (Maatschappelijke visie, 2021; p. 11).

^{xxv} MAAK-Perspectief Zaandam Centrum Oost (2019)

^{xxvi} Zaans Mobiliteitsplan 2040

^{xxvii} <https://sdgs.un.org/goals>

^{xxviii} <https://www.atlasleefomgeving.nl/natuurnetwerk-nederland-ehs>

^{xxix} zoals bijvoorbeeld in het 'aanvalsplan grutto' verwoord, Bron...

^{xxx} zegt het Hoogheemraadschap Noorderkwartier (HHNK), Bron...

^{xxxi} De energieregio Noord-Holland Zuid (NHZ) heeft de ambitie om 2.7 TWh duurzame zon- en windenergie in 2030 te produceren (1 TWh staat gelijk aan een miljard kWh, ofwel aan de opwek van 57 nu gebruikelijke windmolens van 5 MW of 1000 hectare aan zonnepark; de nationale doelstelling is 35 TW. Bron: Factsheet elektriciteit

<https://www.energieregionre.nl/%2Fveelgestelde%2Bvragen%2FHandlerDownloadFiles.ashx%3Fidnv%3D1789927&usg=AOvVaw2jXNR4W6UDLc7Tj-RngSP->

^{xxxii} Bron: Landbouw in Zaanstad. Een quickscan naar de landbouw binnen de gemeente Zaanstad. Door Vereniging Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer Water, Land en Dijken, maart 2022

^{xxxiv} Dit gebeurt in het kader van het NoVi (Nationale Omgevings Visie)-traject.

^{xxxv} Bron: Strategie Bedrijventerreinen Zaanstad (2022).

^{xxxvi} In MR-verband wordt gewerkt aan een regionale bedrijvenstrategie

^{xxxviii} In het MRA Verstedelijkingsconcept is het Noordzeekanaalgebied om die reden opgenomen als 'integraal te ontwikkelen gebied'.

39 In de Rode Buurt (Oud Zaanwijk) met privaot en corporatiebezeit is een samenwerking i.v.m. erfgoeddeal om cultuurhistorische waarde te combineren met o.a. klimaat. Hieruit zijn lessen te trekken wat kan in t.a.v. principes in de openbare ruimte en aan de woning. Zoals passend bij de kenmerken van de bouwstijl een overstek (houdt de zon weg voorkomt hitte in het gebouw) en groen op de daken of op de gevels (mist er geen beeldbepaalde elementen in de gevel zitten). Samenvattend vanuit erfgoed, het gaat om het samenspel kijk naar de hele opgave (gezondheid/ gebouw/ openbare ruimte/erfgoed) kijk naar hoe het kan.

40 Succesvolle stadsparken hebben een aantal kenmerken. Ze zijn in eerste instantie gericht op de wandelaar. Succesvolle parken hebben verder volop bankjes om uit te rusten, van de omgeving te genieten of iets te eten of drinken. Ook liggen er vaak iconische gebouwen. Soms in de vorm van horeca met een terras, in of aan het park. Ook een fraai gebouw kan een park juist allure en identiteit geven. Andere zaken die een rol spelen bij het succes van een park zijn: afgeschermd van autoverkeer; gevarieerde voorzieningen voor sport en spel; en herkenbare entrees, die uitstralen dat gast er welkom is (bron: CCV, Stadsparken zijn onmisbaar).

41 De lopende ontwikkelingen in stadshart Zaanstad voorzien in het toevoegen van c.a. 4.000 woningen en verschillende voorzieningen. Hierdoor ontstaat een werkgelegenheidsgroei in stadshart Zaanstad van circa 3.000 arbeidsplaatsen (Bereikbare steden, gebiedsplan Zaanstad: p.16).

42 Gaat om het gebied ten zuiden van A8, tussen station Koog aan de Zaan en Zaanwijk in. Het biedt extra kansen als afrit 2 in de toekomst verdwijnt.

43 Voor dit gebied is een eerste verkenning gedaan door Palmbout Urban Landscapes: "Oud Koog: Toekomstperspectief voor vandaag en morgen" (mei 2022)

44 In het kader van de uitvoering van de Economische visie gaat Zaanstad nader onderzoeken hoe het concept van productieve wijken verder geconcretiseerd kan worden om onder meer bij te dragen aan de leefbaarheid van wijken en economische vitaliteit van de stad.

45 De economische visie Zaanstad benoemt speerpuntsectoren food, maakindustrie, bouw, recreatie & toerisme en creatieve industrie (incl. cultuur) (economische visie Zaanstad, maart 2022).

46 Bron: reactie GGD op de Omgevingsvisie, externe consultatie.

47 In de massastudie die is gemaakt naar het gebied blijkt dat er een potentie is voor ca. 700 woningen.

48 In MR-verband wordt gewerkt aan een regionale bedrijvenstrategie

49 Stikstofdepositie is afhankelijk van de plaats van de uitstoot en de hoogte van de uitstoot. Een fabriek met een hoge pijp kan de stikstof op langere afstand vervoerd worden door de wind voordat de stikstof neerslaat op land. Dat geldt niet voor weidegang van dieren waarbij de stikstof nabij het erf neerslaat.

50 AERIUS is een rekentool waarmee de uitstoot van stikstof en de neerslag daarvan op Natura 2000-gebieden wordt berekend (www.rivm.nl).

⁵¹ Zie onder meer NSOB, Trends in organiseren: een signalement van overheidsorganisaties van de toekomst (2020) en NSOB, Tijdig Bestuur - strategisch omgaan met voorspelbare verrassingen (2016).

gemeente Zaanstad

Stadhuisplein 100, 1506 MZ Zaanstad
Postbus 2000, 1500 GA Zaanstad

T 14 075
www.zaanstad.nl

Toelichting grondslagen

In dit document kunt u secties vinden die onleesbaar zijn gemaakt. Deze informatie is achterwege gelaten op basis van de Wet open overheid (Woo). De letter die hierbij is vermeld correspondeert met de bijbehorende grondslag in onderstaand overzicht.

J Art. 5.1 lid 2 sub e

Het belang van de openbaarmaking van deze informatie weegt niet op tegen het belang van de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer van betrokkenen